

NORDISKA MUSEET

Årsredovisning

Stiftelsen Nordiska museet 2013

Detta är Stiftelsen Nordiska museet

När språkforskaren och kulturhistorikern Artur Hazelius (1833-1901) gjorde sin första insamlingsresa i Dalarna 1872 ville han rädda en folkkultur som han trodde skulle gå förlorad. Året därpå, den 24 oktober, öppnade han den första utställningen under namnet Skandinavisk-Etnografiska samlingen vid Drottninggatan i centrala Stockholm. Redan 1880 hade samlingen blivit så omfattande att han ombildade den till stiftelsen Nordiska museet och i sitt överlåtelsebrev skänkte han samlingarna till svenska folket. En särskild nämnd med fem ledamöter skulle ansvara för verksamheten, som även kom att inkludera Skansen grundat 1891. Snart blev de tillfälliga utställningslokalerna för små. Planerna på det stora museibygget på Djurgården växte fram med syftet att skapa "en bra hemvist för museets utomordentliga samlingar och en stor nationell festhall". Detta lade grunden för Nordiska museet och Skansen, som vid tiden för Artur Hazelius död hade vuxit till en nationell institution med internationell räckvidd.

För Artur Hazelius stod människan i centrum. "Känn dig själv" satte han som motto på museets emblem. Museet skulle bli en grund för kommande generationer att stå på. Föremålen som samlades in skulle beskrivas, registreras och resultaten publiceras. De vetenskapliga perspektiven skulle gå hand i hand med folkbildningsarbetet. Från och med 1963 tog staten ett större ekonomiskt ansvar för verksamheten och har sedan dess utsett nämndens ledamöter. Samtidigt avskildes Skansen och blev en självständig stiftelse med egen styrelse. Institutionerna är fortfarande sammanflätade med varandra.

Nordiska museet är i dag Sveriges största kulturhistoriska museum. Samlingarna speglar landets kulturhistoria från och med 1500-talet fram till nutid. Samlingen omfattar cirka 1,5 miljoner objekt och tar cirka 25 000 m² magasinssyta i anspråk. Arkivet omfattar drygt 4 700 hyllmeter, biblioteket cirka 3 800 hyllmeter och fotosamlingarna bedöms innehålla cirka 6 miljoner fotografier. Nordiska museet har systematiskt samlat in uppgifter om svenskt folkliv i mer än hundra år, inte bara om materiell och social kultur utan också om den andliga kulturen – om hur man tänkt, känt och trott.

Utöver den stora museibyggnaden på Djurgården äger stiftelsen flera kulturhistoriska miljöer på skilda håll i landet: Tyresö slott, Julita gård, Svindersvik och Härkeberga kaplansgård. Även Villa Lusthusporten (Wicanderska villan) mitt emot museet på Djurgården tillhör stiftelsen. De olika fastigheterna har i de flesta fall tillförts museet som testamenteriska gåvor. Stiftelsen svarar för driften och förvaltningen av dessa miljöer med cirka 460 byggnader, oftast i samverkan med utomstående intressenter – kommuner, byalag, föreningar och privatpersoner.

Nordiska museets verksamhet finansieras till 69 procent av statsanslag. Det är stiftelsens styrelse, Nordiska museets nämnd, som svarar för att stiftelseförordnandet följs. Ansvaret för frågor som rör användningen av stiftelsens tillgångar och placering av förmögenhet ligger hos styrelsen, i enlighet med stiftelselagen och enligt stiftelsens egna stadgar.

Av stadgarna framgår att Nordiska museet har till uppgift att bevara och levandegöra minnet av liv och arbete i Sverige, företrädesvis för tiden efter 1520. Museets ansvar omfattar hela det kulturhistoriska fältet med undantag av de delar som hänförs till någon annan institution. Museet ska enligt stadgarna särskilt

- vårda, förteckna, vetenskapligt bearbeta och genom nyförvärv berika sina samlingar
- hålla ett urval av samlingarna tillgängliga samt driva och stödja utställningsverksamhet och annan kulturförmedlande verksamhet
- initiera, driva och stödja forskning inom museets verksamhetsområde

INNEHÅLL

ÅRSREDOVISNING	1
FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE	1
Stiftelsens ändamål och uppdrag	1
Allmänt om verksamheten 2013	1
Ekonomisk översikt.....	2
Resultaträkning	3
Balansräkning	4
Kassaflödesanalys	5
Noter med redovisningsprinciper och bokslutskommentarer	6
Underskrifter	10
Revisionsberättelse	11
VERKSAMHETSBERÄTTELSE FÖR 2013	13
Museets samlingar	13
Utveckling av samlingarna.....	13
Registrering och katalogisering.....	15
Förvaring och vård	16
Museets arenor	18
Utställningar och program.....	18
Museets kulturmiljöer	22
Webben	24
Fatburen, bibliotek och arkiv.....	26
Förlag.....	27
Kunskap och samverkan	28
Kunskapsuppbyggnad, forskning och universitetssamverkan	28
Nationell samverkan, stöd och rådgivning	30
Internationellt utbyte och samarbete	32
Övergripande perspektiv	33
Barn och unga	33
Tillgänglighet	35
Jämställdhet och mångfald.....	36
Besökare	37
Stiftelsen Nordiska museets egen bedömning	38
Revisorsintyg	39
Tack vare våra vänner	40

Första gången som museisamlingarna visades var 1873. Sedan dess räknar vi Nordiska museets födelsedagar från dagen, när publiken fick se tre dioramor av folklivsscener från Halland, Skåne och Sörmland. Vi har alltså firat 140 år med utställningar.

För 140 år sedan skulle besökarna lära känna Sverige och sig själva som svenskar genom de insamlade föremålen som ställdes ut.

Dioramorna var ett slags panoptikoninteriörer med folkdräktsklädda dockor i naturlig storlek som "agerade" i miljöer med föremål och redskap. På det sättet blev utställningarna levande. Senare försvann figurerna och föremålen kom i centrum, men huvuduppgiften, att ställa ut det insamlade materialet för att besökarna ska lära känna sig själva genom sin historia, har funnits kvar.

Vad som väljs ur samlingarna är påverkat av tidpunkten när urvalet görs. Olika tiders uppfattningar om vad som är riktigt och rätt förändras i och med att samhället förändras. När museet på mitten av 60-talet fått ökat statligt anslag kom exempelvis kravet att öka tillgängligheten till samlingarna och att öka intäkterna. Utställningarna måste alltså vara någorlunda pedagogiska vad gällde utformningen och breda vad gällde innehåll. Lort-Sverige (1970) och Storstrejken (1971) var typiska namn på utställningar på den tiden. Några år senare visades När reklamen kom till byn (1974), ett tema som stämde väl med 1974 års kulturpolitiska mål att motverka kommersialismens negativa verkningar inom kulturområdet. Nya besökare skulle tjugo år senare lockas med Bilen (1997) och Spionen (1999), vilket svarade mot 1996 års kulturpolitiska mål med allas möjlighet till delaktighet i kulturlivet. Och på 2010-talet har vi följt ett annat kulturpolitiskt önskemål och sökt samverka med en utomstående aktör för museets Folkhemsmiljö. Vi vände oss till HSB som redan på tjugotalet börjat bygga lägenheter för vanligt folk och som gärna ville samarbeta med oss.

I slutet av maj kunde vi öppna dörren till en lägenhet från den s k Folkhemstiden, en epok utan motstycke från 1920 fram till 1965, vad gäller utjämning mellan fattiga och rika. Världen blev elektrisk, man kunde börja rösta och få sjukvård, fattigdomen nedkämpades, arbetstiden kortades, semestrarna blev längre och skolsystemet alltmer öppet demokratiskt för flickor och pojkar. Men en miljö från Folkhemstiden kan bjuda in till diskussion om ett kollektivt förflutet som är både fantastiskt och smärtsamt, för även om miljön kommer att väcka många nostalgiska minnen till liv bland många besökare så kan den också fungera som utgångspunkt för andra, mörka berättelser om t.ex. steriliseringar och rashygien i Folkhemmet.

Den tidstypiska Folkhemslägenheten är byggd efter en förlaga från 1948 och består av två rum och kök och är fylld av originalföremål. Men lägenheten är inte en utställning i vanlig mening, här får man rycka, dra, öppna och känna på skåp och köksutrustning, man får sitta i soffan och lyssna på radio eller bläddra i tidningen. I lägenheten bor den fiktiva museifamiljen Johansson, som just flyttat från en trång och omodern enrummare till denna folkhemslägenhet med både toalett, badkar och tvättstuga. Det är med hjälp av den påhittade familjen som museets pedagoger nu berättar om livet i Folkhemmet, om barns och ungas villkor – vilka rum hade man tillgång till, var och hur sov man, var gjorde man sina läxor, vilka hushållsgöromål hjälpte de till med, vilka leksaker hade man – och hur skiljer det sig från idag?

Vi firade alltså 140 år med utställningar utan att producera någon stor jubileumsutställning i traditionell mening. Den får vänta till 150-årsdagen, då temat är givet, nämligen "Känn dig själv". Att museets motto "Känn dig själv" ska genomsyra verksamheten finns fastlagt i mål och strategier för Nordiska museet som ska ge riktning och vägledning för verksamheten under de kommande tio åren. Det är därför extra roligt att återigen presentera en årsberättelse med stolt riktning framåt och en budget i balans.

A handwritten signature in black ink that reads "Christina Mattsson". The script is cursive and fluid.

Christina Mattsson
Styresman för Nordiska museet

ÅRSREDOVISNING

Stiftelsen Nordiska museet (org nr 802002-4686) får härmed avge redovisning för räkenskapsåret 2013.

FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE

STIFTELSENS ÄNDAMÅL OCH UPPDRAG

Stiftelsen Nordiska museet är nationalmuseum för kulturhistoria. Som mål för stiftelsen gäller dels de verksamhetsmål som utgår från stiftelsens stadgar, dels de riktlinjer som redovisas i regeringsbeslutet för budgetåret 2013 avseende statens bidrag till Stiftelsen Nordiska museet (Ku2012/1247/KA, Ku2012/1898/RFS (delvis)).

ALLMÄNT OM VERKSAMHETEN 2013

Stiftelsen Nordiska museet är allt sedan grundandet 1880 en central kulturinstitution i Sverige. Museet kan definieras som en ABM-institution (ABM= arkiv, bibliotek och museer) som både förvaltar kunskap och producerar ny kunskap, såväl utifrån de äldre samlingarna som utifrån en fortlöpande insamling, dokumentation, kunskapsuppbyggnad och forskning. Museet tillgängliggör sina samlingar och sin kunskap via utställningar, digitala medier, publikationer, seminarier och föreläsningar men även genom direkt kontakt med besökare och användare.

Museets generösa öppettider och en omfattande och varierad utställnings- och programverksamhet engagerar en stor publik. Under 2013 öppnade bland annat utställningarna *Från snörliv till solliv – kvinnors friluftskläder 1880-1940*, *Ränder, rytm, riktning*, *Eric Sahlström – en uppländsk storspelman* och *Livsbild – 20 berättelser i tid och rum*. Under året öppnades också *Folkhemslägenheten*, en pedagogisk miljö från slutet av 1940-talet och ett samarbete med HSB. På samma tema visades fotoutställningarna *Folkhemmets kändisar* och *Vardagsrummet*.

Under 2013 har Stiftelsen Nordiska museet haft 272 991 besökare, vilket är en minskning med 12 procent från 2012. Museibygnaden på Djurgården har haft 220 665 besökare, en minskning med 14 procent sedan föregående år. Minskningen jämfört mellan åren förklaras framför allt av utställningen *Väv* som 2012 delvis hade fri entré.

För att verksamheten ska rymmas inom ramen för de ekonomiska förutsättningarna måste de hyrda lokalytorna i Stockholm minska. Som ett led i detta ska arkivet lämna sina hyrda lokaler och flytta in i museibygnadens södra markplan. Förberedelserna för en ombyggnad har pågått under flera år. Det har inneburit att samtliga magasin i södra markplanet med tillhörande entresolplan tömts och att föremålen flyttats till mer ändamålsenliga magasin utanför museibygnaden. Arbetet med detta, inom det så kallade utflyttningsprojektet, har varit prioriterat sedan 2008. Det har omfattat flytt av cirka 106 400 föremålsposter och avslutades under 2013. Även ombyggnaden av västra personalentresolen har avslutats under året och skapat nya och fräscha kontorslokaler tillgängliga för funktionsnedsatta. Under 2013 har ombyggnaden av södra markplanet startat, d.v.s. den yta som ska rymma Nordiska museets arkiv. Ombyggnaden kommer att finansieras med ett långfristigt banklån, lånelöfte erhöles i december 2012.

Under 2013 har Nordiska museets nämnd beslutat om mål och strategier för Stiftelsen Nordiska museet. Dokumentet, som grundar sig på museets värderingar och knyter an till stiftelsens stadgar, syftar till att ge riktning och ledning för verksamheten under de kommande åren, 2015-2025.

EKONOMISK ÖVERSIKT

Årets intäkter uppgick till 160,5 mkr (2012: 164,3 mkr och 2011: 157,8 mkr).

Årets kostnader uppgick till 157,3 mkr (2012: 162,8 mkr och 2011: 158,2 mkr).

Årets resultat 3,7 mkr (2012: 2,2 mkr och 2011: 0,4 mkr).

Stiftelsen är utsatt för en begränsad ränterisk, en procentsats nedgång i marknadsräntorna skulle påverka resultat och kapital med ca 200 tkr.

För museets ekonomi i övrigt hänvisas till efterföljande resultat- och balansräkning, kassaflödesanalys samt noter.

RESULTATRÄKNING

Tkr	Not	2013	2012	2011
INTÄKTER				
Statsanslag	1	115 268	114 502	113 612
Externa intäkter	2	31 098	34 332	29 652
Externa bidrag	3	14 099	15 428	14 571
SUMMA INTÄKTER		160 465	164 262	157 835
KOSTNADER				
Kostnader för personal	4	-80 148	-83 834	-81 926
Lokalkostnader	5	-36 021	-33 149	-38 825
Driftskostnader		-37 522	-42 909	-35 573
Avskrivningar	6	-3 589	-2 928	-1 917
SUMMA KOSTNADER		-157 280	-162 820	-158 241
Resultat före finansiella intäkter och kostnader		3 185	1 442	-406
Finansiella intäkter och kostnader				
Finansiella intäkter		542	841	905
Finansiella kostnader		-39	-63	-126
Summa finansiella intäkter och kostnader		503	778	779
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader		3 688	2 220	373
Förändring reserverade medel				
Förändring gåvo- och fondmedel		-1	-24	-8
Summa förändring reserverade medel		-1	-24	-8
ÅRETS RESULTAT	11	3 687	2 196	365

BALANSRÄKNING

Tkr	Not	131231	121231	111231
TILLGÅNGAR				
Anläggningstillgångar, materiella				
Byggnader och mark	7	29 675	26 264	22 331
Maskiner och inventarier	8	1 931	1 630	506
Summa anläggningstillgångar		31 606	27 894	22 837
Omsättningstillgångar				
Varulager		714	848	668
<i>Kortfristiga fordringar:</i>				
Kundfordringar		1 210	1 488	1 189
Övriga fordringar		2 687	86	179
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		4 368	4 234	5 268
		8 265	5 808	6 636
Kortfristiga placeringar	9	21 239	28 192	32 168
Kassa och bank	10	10 766	10 300	9 048
Summa omsättningstillgångar		40 984	45 148	48 520
SUMMA TILLGÅNGAR		72 590	73 042	71 357
<hr/>				
EGET KAPITAL OCH SKULDER				
Eget kapital				
	11			
Grundkapital		10 980	10 980	10 980
Balanserat resultat		1 643	447	1 082
Ändamålsbestämt kapital		28 200	26 371	25 371
Årets resultat		1 858	1 196	-635
Summa eget kapital		42 681	38 994	36 798
Avsättningar				
Gåvo- och fondmedel	12	3 566	1 164	1 139
Övrig avsättning	13	300	400	500
Summa avsättningar		3 866	1 564	1 639
Långfristiga skulder				
Skulder till kreditinstitut	14	1 250	2 750	4 250
Summa långfristiga skulder		1 250	2 750	4 250
Kortfristiga skulder				
Leverantörsskulder		7 670	9 132	8 575
Övriga skulder	14	6 002	6 843	6 542
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter		11 121	13 759	13 553
Summa kortfristiga skulder		24 793	29 734	28 670
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		72 590	73 042	71 357
<hr/>				
Ställda säkerheter		Inga	Inga	Inga
Ansvarsförbindelser		0	0	0

KASSAFLÖDESANALYS

Tkr	2013	2012	2011
Den löpande verksamheten			
Resultat efter finansiella poster	3 688	2 220	373
Justeringar för poster som inte ingår i kassaflödet mm	5 891	2 828	1 817
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändringar av rörelsekapitalet			
<i>Kassaflöde från förändringar i rörelsekapital</i>			
Ökning(-)Minskning(+) av varulager	134	-180	4
Ökning(-)Minskning(+) av rörelsefordringar	-2 457	828	-284
Ökning(+)-Minskning(-) av rörelseskulder	-4 941	1 064	2 726
Kassaflöde från den löpande verksamheten	-7 264	1 712	2 446
Investeringsverksamheten			
Förvärv av materiella anläggningstillgångar	-7 302	-7 984	-8 808
Återbetalning av lån	-1 500	-1 500	-1 500
Kassaflöde från investeringsverksamheten	-8 802	-9 484	-10 308
Årets kassaflöde	-6 487	-2 724	-5 672
Likvida medel vid årets början	38 492	41 216	46 888
Likvida medel vid årets slut	32 005	38 492	41 216
Betalda räntor			
Erhållen ränta	542	841	905
Erlagd ränta	-39	-63	-126
Justeringar för poster som inte ingår i kassaflödet mm			
Avskrivningar	-3 589	-2 928	-1 917
Gåvo- och fondmedel	-2 402	0	0
Övrig avsättning	100	100	100
	-5 891	-2 828	-1 817
Likvida medel			
<i>Följande delkomponenter ingår i likvida medel</i>			
Kassa och bank	10 766	10 300	9 048
Kortfristiga placeringar, jämförbara med likvida medel	21 239	28 192	32 168
	32 005	38 492	41 216
Ej utnyttjade krediter			
Ej utnyttjade kreditfaciliteter uppgår till	2 500	2 500	2 500

NOTER MED REDOVISNINGSPRINCIPER OCH BOKSLUTSKOMMENTARER

Belopp anges i tkr om inget annat anges.

ALLMÄNNA REDOVISNINGSPRINCIPER

Årsredovisningen har upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd.

INTÄKTER

Anslag utbetalas månadsvis och intäktsförs löpande.

Externa intäkter redovisas till det verkliga värde av vad som erhållits eller kommer att erhållas.

Externa bidrag intäktsförs som huvudregel när bidraget erhålls. Villkorade bidrag skuldförs till dess att de utgifter som bidraget ska täcka uppkommer.

VÄRDERINGSPRINCIPER MM

Tillgångar, avsättningar och skulder har värderats till anskaffningsvärden om inget annat anges nedan.

Under året erhållna gåvor och donationer har värderats till marknadsvärde och redovisas bland stiftelsens intäkter.

När inbetalning av bidrag sker, skuldförs detta. När sedan utgifter som bidraget ska täcka uppkommer minskas den bokförda skulden med motsvarande belopp som då också intäktsförs.

Jordbruket på Julita gård arrenderas ut och en bedömning av underhållsskicket sker varje år, om underhållsskicket har förbättrats äger arrendatorn rätt att erhålla ersättning för förbättringarna, om underhållsskicket har försämrats har jordägaren rätt till ersättning för försämringarna. Per 131231 råder det balans och ingen part har något att fordra av den andre, vad gäller underhållsskicket.

VARULAGER

Varulagret är upptaget till det lägsta av anskaffningsvärdet enligt den s k först-in först-ut principen respektive verkligt värde.

FORDRINGAR

Fordringar har efter individuell värdering upptagits till belopp varmed de beräknas inflyta.

AVSKRIVNINGSPRINCIPER FÖR ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

Följande avskrivningstider tillämpas:

Materiella anläggningstillgångar

Byggnad, nyanskaffningar 15 år

Inventarier, verktyg och installationer

- fordon 5 år

- övriga inventarier 3 år

NOT 1 STATSANSLAG

Under rubriken statsanslag redovisas förutom anslaget även den ersättning som erhålles från länsarbetsnämnderna för anställda med flexibla lönebidrag. Denna andel uppgår till 4,1 mkr (3,6 %) (f å 4,3 mkr (3,8 %)), en minskning med 0,2 mkr.

NOT 2 EXTERNA INTÄKTER

De externa intäkterna utgörs bl a av försäljningsintäkter och publika intäkter. Den publika intäktsdelen uppgår till 12,7 mkr (f å 14,2 mkr) en minskning med 1,5 mkr jämfört med f å.

NOT 3 EXTERNA BIDRAG

De externa bidragen består av bidrag från staten, fonder, stiftelser och företag.

Den statliga bidragsandelen uppgår till 1,7 mkr (12,1 %), (f å 1,5 mkr (9,7 %)) en ökning med 0,2 mkr.

Övriga bidrag uppgår till 12,4 mkr (f å 13,9) en minskning med 1,5 mkr.

NOT 4 KOSTNADER FÖR PERSONAL***Könsfördelning i företagsledning***

Andel kvinnor	2013	2012
Nämnden	43%	43%
Övriga ledande befattningshavare	56%	56%

Medelantalet anställda	2013	2012
Sverige	153	156
Varav kvinnor	60%	60%

Totalt antal anställda med tillsvidareanställning uppgick till 155 (157) personer och under året har 48 (45) personer haft tidsbegränsad anställning.

Löner, andra ersättningar och sociala kostnader	2013	2012
Nämnd och styresman	1 701	1 696
Övriga anställda	50 988	52 509
Summa	52 689	54 205
Sociala kostnader	24 697	26 245
(varav pensionskostnader)	(6 623)	(7 146)

Av stiftelsens pensionskostnader avser 864 (f å 760) gruppen nämnd. Stiftelsens utestående pensionsförpliktelse till dessa uppgår till 0 kr (f å 0).

NOT 5 LOKALKOSTNADER

	2013	2012
Lokalhyror inkl uppvärmning och el	13 827	13 648
Övriga kostnader hyrda lokaler	1 093	664
Kostnad hyrda lokaler	14 920	14 312
Uppvärmning och el egna lokaler	5 313	5 207
Övriga kostnader egna lokaler	15 788	13 630
Kostnad egna lokaler	21 101	18 837
Summa lokalkostnad	36 021	33 149

NOT 6 AVSKRIVNINGAR AV MATERIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

	2013	2012
Byggnader	2 385	1 998
Inventarier, verktyg och installationer	1 204	930
	3 589	2 928

NOT 7 BYGGNADER OCH MARK

	2013-12-31	2012-12-31
<i>Akkumulerade anskaffningsvärden</i>		
Vid årets början och slut	35 312	29 380
Nyanskaffningar	5 796	5 932
Summa anskaffningsvärden	41 108	35 312

Akkumulerade avskrivningar enligt plan

Vid årets början och slut	-9 048	-7 050
Årets avskrivning enligt plan	-2 385	-1 998
Summa ackumulerade avskrivningar enligt plan	-11 433	-9 048

Planenligt restvärde vid årets slut **29 675** **26 264**

De ingående anskaffningsvärdena för museiverksamhetens samtliga byggnader ligger kvar till de ursprungliga historiska anskaffningsvärdena på 5 335 tkr. Stiftelsen har inte vidtagit några avskrivningar på denna del, då bedömning gjorts att det bokförda värdet av museibygnaderna vida understiger det verkliga värdet.

Avskrivning av de nytillkomna delarna som uppgår till 5 796 tkr sker på 15 år.

	2013-12-31	2012-12-31
Taxeringsvärden, byggnader	17 080	15 173
Taxeringsvärden, mark	10 887	10 057

NOT 8 MASKINER OCH INVENTARIER

	2013-12-31	2012-12-31
<i>Akkumulerade anskaffningsvärden</i>		
Vid årets början och slut	14 903	13 260
Nyanskaffningar	1 506	2 053
Avyttringar och utrangeringar	-852	-410
Summa anskaffningsvärden	15 557	14 903

Akkumulerade avskrivningar enligt plan

Vid årets början och slut	-13 273	-12 752
Avyttringar och utrangeringar	851	408
Årets avskrivning enligt plan	-1 204	-929
Summa ackumulerade avskrivningar enligt plan	-13 626	-13 273

Planenligt restvärde vid årets slut **1 931** **1 630**

NOT 9 KORTFRISTIGA PLACERINGAR

	Bokfört värde	Marknads värde
Plusgirot deposit 1311-1402	10 047	10 047
Plusgirot deposit 1312-1403	10 000	10 000
SEB penningmarknadsfond, Julita	1 192	1 261
Summa	21 239	21 308

NOT 10 CHECKRÄKNINGSKREDIT

	2013-12-31	2012-12-31
Beviljad kredit	2 500	2 500
Nyttjad kredit	0	0
Kvar att nyttja	2 500	2 500

NOT 11 EGET KAPITAL

	Bundet eget kapital	Fritt eget kapital				Totalt eget kapital
		Balanserat resultat	Ändamålsbest. kapital	Årets resultat	Summa fritt eget kapital	
Vid årets början	10 980	1 643	26 371	-	28 014	38 994
Årets resultat		-	-	3 687	3 687	3 687
Avsättn/upplösn till fritt EK		-	1 829	-1 829	0	-
Vid årets slut	10 980	1 643	28 200	1 858	31 701	42 681

Specifikation av ändamålsbestämt kapital	2012	Årets avsättning/upplösning	2013
Fastighetsfond	18 000	2 000	20 000
Fond för planerade utställningar	3 071	-2 071	1 000
Fond för långsiktigt vårdbehov	3 300	2 900	6 200
Fond för digital långtidslagring	1 000	--	1 000
Fond för kunskapsuppbyggnad	1 000	-1 000	0
Summa	26 371	1 829	28 200

NOT 12 GÅVO- OCH FONDMEDEL

Avser ej utnyttjade anslag för Julita samt gåvor för specifika ändamål. Under 2013 har kapital från tre fonder som förvaltats separat överförts till Nordiska museet.

NOT 13 ÖVRIG AVSÄTTNING

	2013-12-31	2012-12-31
Intrångsersättning Naturvårdsverket	300	400
	300	400

NOT 14 SKULDER TILL KREDITINSTITUT

	2013-12-31	2012-12-31
Förfallotidpunkt, 1 - 5 år från balansdagen	1 250	2 750
Förfallotidpunkt, senare än fem år från balansdagen	0	0
	1 250	2 750

UNDERSKRIFTER

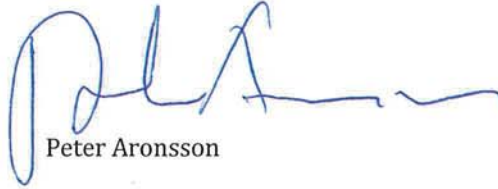
Vi intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och stiftelsens ekonomiska ställning.

Stockholm den 13 februari 2014

Lars O Grönstedt

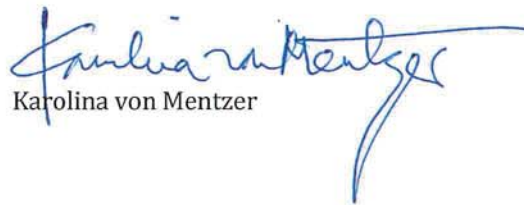
Ordförande

Peter Aronsson

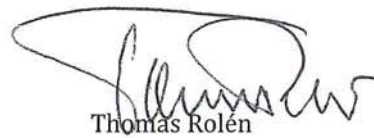
Anders Halvarsson

Karolina von Mentzer

Inger Liliequist

Thomas Rolén

Christina Mattsson

Styresman

Min revisionsberättelse har avlämnats den 13 februari 2014

Gunilla Wernelind

Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till nämnden i Stiftelsen Nordiska museet, org.nr 802002-4686

Rapport om årsredovisningen

Jag har utfört en revision av årsredovisningen för Stiftelsen Nordiska museet för år 2013.

Nämndens och styresmannens ansvar för årsredovisningen

Det är nämnden och styresmannen som har ansvaret för att upprätta en årsredovisning som ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen och för den interna kontroll som nämnden och styresmannen bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel.

Revisorns ansvar

Mitt ansvar är att uttala mig om årsredovisningen på grundval av min revision. Jag har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing och god revisionssed i Sverige. Dessa standarder kräver att jag följer yrkesetiska krav samt planerar och utför revisionen för att uppnå rimlig säkerhet att årsredovisningen inte innehåller väsentliga felaktigheter.

En revision innefattar att genom olika åtgärder inhämta revisionsbevis om belopp och annan information i årsredovisningen. Revisorn väljer vilka åtgärder som ska utföras, bland annat genom att bedöma riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel. Vid denna riskbedömning beaktar revisorn de delar av den interna kontrollen som är relevanta för hur stiftelsen upprättar årsredovisningen för att ge en rättvisande bild i syfte att utforma granskningsåtgärder som är ändamålsenliga med hänsyn till omständigheterna, men inte i syfte att göra ett uttalande om effektiviteten i stiftelsens interna kontroll. En revision innefattar också en utvärdering av ändamålsenligheten i de redovisningsprinciper som har använts och av rimligheten i nämndens och styresmannens uppskattningar i redovisningen, liksom en utvärdering av den övergripande presentationen i årsredovisningen.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Uttalanden

Enligt min uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av stiftelsens finansiella ställning per 2013-12-31 och av dess finansiella resultat och kassaflöden för året enligt årsredovisningslagen.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Utöver min revision av årsredovisningen har jag även utfört en revision av nämndens och styresmannens förvaltning för Stiftelsen Nordiska museet för år 2013.

Nämndens och styresmannens ansvar

Det är nämnden och styresmannen som har ansvaret för förvaltningen enligt stiftelselagen och stiftelseförordnandet.

Revisorns ansvar

Mitt ansvar är att med rimlig säkerhet uttala mig om huruvida jag vid min granskning funnit att någon ledamot i nämnden eller styresmannen handlat i strid med stiftelselagen eller stiftelseförordnandet. Jag har utfört revisionen enligt god revisions sed i Sverige.

Som underlag för mitt uttalande har jag utöver min revision av årsredovisningen granskat väsentliga beslut, åtgärder och förhållanden i stiftelsen för att kunna bedöma om någon nämndledamot eller styresmannen är ersättningsskyldig mot stiftelsen eller om det finns skäl för entledigande.

Jag har även granskat om någon nämndledamot eller styresmannen på annat sätt har handlat i strid med stiftelselagen eller stiftelseförordnandet

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mitt uttalande.

Uttalande

Nämndledamöterna eller styresmannen har inte handlat i strid med stiftelselagen eller stiftelseförordnandet.

Stockholm den 13 februari 2014

Gunilla Wernelind
Auktoriserad revisor

VERKSAMHETSBERÄTTELSE FÖR 2013

Stiftelsen Nordiska museet bedriver en bred kulturhistorisk verksamhet ur ett nationellt perspektiv. Museet har till uppgift att bevara och levandegöra minnet av liv och arbete i Sverige, företrädesvis för tiden efter 1520. Ansvarsområdet omfattar hela det kulturhistoriska fältet utom de delar som hänförts till någon annan institution. Museets motto – *Känn dig själv* – uttrycker syftet att göra det möjligt att bättre förstå samtiden och aktivt kunna möta framtiden.

Nordiska museet ska vara ett museum för alla oavsett generationstillhörighet, kön, utbildning, geografisk hemvist, kulturell bakgrund och nationell härkomst. Som utgångspunkt för verksamheten gäller dels stiftelsens stadgar, dels de riktlinjer som redovisas i regeringsbeslutet för 2013 (Ku2012/1247/KA, Ku2012/1898/RFS (delvis)). Regeringens kulturpolitiska prioriteringar under mandatperioden är barns och ungas rätt till kultur, kulturarv för framtiden samt förbättrade villkor för den nyskapande kulturen.

Redovisningen är indelad i tre områden som beskriver museets verksamhet samt i ett område med de övergripande perspektiven; barn och unga, tillgänglighet samt jämställdhet och mångfald. Varje verksamhetsområde är uppdelat i ett antal delområden vars aktiviteter under 2013 redovisas och kommenteras utifrån tidigare års utfall. Två prestationer; tillfälliga utställningar samt barn och unga redovisas utförligare – hur de har utvecklats med avseende på kvalitet, volym, intäkter och kostnader. En tredje prestation; utflyttningsprojektet har avslutats under 2013 och slutredovisas därmed. En sammanfattande bedömning från museet redovisas sist i dokumentet (se sid 38).

MUSEETS SAMLINGAR

Regeringens riktlinjer

Nordiska museet ska förbättra förutsättningarna för samlingarnas bevarande.

Nordiska museets föremålssamlingar omfattar cirka 1,5 miljoner föremål och tar cirka 25 000 m² magasinsyta i anspråk. Arkivet omfattar drygt 4 700 hyllmeter, biblioteket cirka 3 800 hyllmeter och fotosamlingarna bedöms innehålla cirka 6 miljoner fotografier. Utöver den stora museibyggnaden på Djurgården äger stiftelsen flera kulturhistoriska miljöer med cirka 460 byggnader på skilda håll i landet; Tyresö slott, Julita gård, Svindersvik, Härkebärga kaplansgård och Villa Lusthusporten, den så kallade Wicanderska villan på Djurgården. Stiftelsen äger dessutom cirka 2 260 ha mark och 800 ha fiskevatten.

UTVECKLING AV SAMLINGARNA

Museets uppdrag förutsätter fortlöpande insamling av föremål, arkiv-, foto-, intervju- och minnesmaterial men också en kontinuerlig kunskapsuppbyggnad och tolkning. Det är angeläget att förena ett äldre och ett samtida perspektiv då insamlingsverksamheten ska säkerställa ett källmaterial där människor, nu och i framtiden, ska kunna lära känna sin samtid och sin historia. Målsättningen är att mångfald ska genomsyra arbetet och att olika sociala och kulturella identiteter speglas under skilda tider. Arbetet ska uppmärksamma aspekter som etnicitet, kön, genus, sexualitet, funktionsnedsättning, klass, generation, trosuppfattning och geografiska variationer. Under 2013 har ett nytt program för insamling och dokumentation tagits fram. Det kommer att vara vägledande fram till 2020.

Nordiska museet har sedan 1920-talet genomfört dokumentationer med hjälp av bland annat frågelistor. Där skriver och berättar personer (så kallade meddelare) runt om i landet om sina erfarenheter av olika företeelser eller teman. Många av frågelistorna genomförs i samarbete med olika universitet och högskolor då materialet utgör ett intressant forskningsunderlag. Ett aktuellt exempel är

frågelistan *Alkoholen i mitt liv*, som genomfördes i samarbete med Stockholms universitet och som utgjort underlag till antologin *Ett glas rött om da'n – 18 röster om alkohol*. Där berättar Maria Abrahamson, docent i socialt arbete, om vad hon har kunnat utläsa ur det insamlade materialet och om våra förändrade alkoholvanor under det senaste halvsekle. Ny frågelista för 2013 var *Smycken* som avser fördjupa kunskapen om människors förhållande till och användning av smycken i dag. Frågelistan vänder sig till unga och gamla, män och kvinnor.

Genom en annan dokumentation samlades livsberättelser från personer med funktionsnedsättning in via den digitala plattformen *livsbild.se*. Insamlingen genomfördes inom det av Allmänna arvsfonden finansierade projektet *Handikapphistoria i kulturarvet* (HAIKU), som drevs tillsammans med Handikapphistoriska föreningen under tre år. Insamlingen avsåg att komplettera 1900-talets historiskskrivning och utveckla en metod att samla in material på ett tillgänglighetsanpassat sätt. Enskilda personer och funktionshindersorganisationer kunde via plattformen lämna sina bidrag skriftligen men även för första gången bidra med sina berättelser med hjälp av teckenspråk eller genom tal. Det fanns även möjlighet att kommentera berättelserna. Projektet avslutades under 2013 men museet kommer att hålla plattformen tillgänglig via museets webbplats. Fram till 2014 hade cirka 66 400 besök registrerats på *livsbild.se*. Materialet i sin helhet finns arkiverat i museets arkiv och på så vis tillgängligt för forskning.

Utöver de dokumentationer och föremålsinsamlingar som har genomförts inför kommande utställningar har bland annat Manillaskolan, en specialskola i Stockholm för elever som är döva eller som har en hörselnedsättning, dokumenterats. Anledningen var att verksamheten flyttade från Djurgården där Sveriges första skola för döva grundades 1812. Ett annat exempel, är den återkommande dokumentationen av vinnaren av Guldknappen som är tidningen *Damernas Världs årliga designpris*.

Nyförvärv sker dels i anslutning till dokumentations- och utställningsprojekt, dels genom erbjudna gåvor. Föremålsförvärven ska beakta museets samlingsområden så att spridningen blir jämn. Biblioteket förvärvar svensk litteratur inom ämnet svensk kulturhistoria efter år 1520 samt internationell litteratur som möjliggör jämförelser mellan svensk och utländsk kulturhistoria. Förvärvsprincipen är att Nordiska museets verksamhet ska speglas i dess litteratursamlingar. Utöver ordinarie förvärv bidrar bibliotekets bytesverksamhet med hembygdsföreningar, museer och institutioner till att väsentlig kulturhistorisk litteratur tillförs biblioteket.

Nyförvärv (antal)	2013	2012	2011
Föremål	701	634	524
Fotografier	Ca 14 500	Ca 20 000	3 200
Monografier och periodica	2 615	2 503	2 684
Arkiv	19	14	16

Under 2013 har 701 föremål förvärvats. Biblioteket har förvärvat 2 615 monografier och periodica, arkivet har tillförts 19 arkivaccessioner och cirka 14 500 fotografier. Antalet nyförvärv varierar över tid, vilket bland annat beror på de olika kategorierna av förvärv och hur omfattande de är. För att kunna förbereda den förestående flytten av arkivet från externa lokaler till museibygnaden har arkivet under de senaste åren haft en restriktiv hållning till nyförvärv. I den kraftsamling som pågår med att gå igenom tidigare oförtecknat material har, utöver de 19 nyförvärv som inkommit 2013 och som redovisas i tabellen ovan, ytterligare 68 tidigare oförtecknade accessioner registrerats.

Exempel på föremålsförvärv är ett antal skolslöjdsalster, en samling leksaker och sällskapsspel från mitten av 1900-talet, en äldre förlossningspall, diverse inventarier från en damfrisering från 1950-talet och Optikerförbundets glasögonsamling med båggar från sent 1800-tal till nutid. Exempel på accession

till arkivet är en emigrantdagbok från 1914 skriven av Martin Persson, född 1890. Han och hans två bröder blev tidigt föräldralösa och auktionerades bort. Hans äldsta bror rymde, tog sig till Amerika och skickade pengar till Martin så att de kunde återförenas 1914. Ett annat exempel är en bröllopsbok - *Bröllopsrapsodi i ord och bild* - som Gunilla Leander, dotter till godsägaren på Morlanda säteri, tillägnade sin make Rolf Leander. Boken innehåller Gunillas berättelse om bröllopet 1937, bröllopsresan och den första lägenheten i Stockholm samt bröllopstal, meny, klipp och fotografier. Exempel på bildförvärv är dokumentära bilder av boende och personal tagna av fotograf Thomas Olsson vid nedläggningen av vårdhemmet Karlslund i Upplands Väsby. Förvärvet kunde genomföras med hjälp av projektet *Handikapphistoria i kulturarvet*. Ett annat exempel är en tilläggsaccession av paret Siv och Key L Nilson, som tillsammans har gett ut ett stort antal mat- och reseböcker. År 1998 fick paret motta Gastronomiska Akademiens guldpenne och år 2000 Medaille d'Or du Tourisme av Franska Turistministeriet. Mat och recept, trädgård och inredning, resor och kultur finns representerat i deras arkiv samt reportagebilder och porträtt av kända personer från 1960-talet.

En aktiv gallring har skett löpande under året. Flertalet rör kassationer men några poster har överförts till andra institutioner där de ingår i ett mer passande sammanhang. Bland annat ska cirka 190 stansar för silverbestick återföras till sin ursprungliga plats i Möllenburgs verkstad som idag finns på Skansen, en omärkt sidenduk överlämnas till Östasiatiska museet och ett egyptiskt bord till Medelhavsmuseet där det kommer att ingå i en kommande basutställning om Egypten.

REGISTRERING OCH KATALOGISERING

Databassystemen Primus, Visual Arkiv, Libris och Saga är viktiga redskap i museiarbetet. Digitaliseringsarbetet har fortsatt, på såväl en kvantitativ som en kvalitativ nivå. Informationsmängden i Primus ökar kontinuerligt både på föremåls- och fotosidan genom registrering, komplettering, justeringar och inläggning av digitala fotografier. De fotografiska samlingarna görs tillgängliga via Visual Arkiv (samlingsnivå) och Primus Foto (dokumentnivå). Bibliotekets samlingar täcks till stor del av databasen Saga och den skannade äldre kortkatalogen för monografier.

Digitalt tillgängliggörande av samlingarna	2013	2012	2011
Andel föremålsposter registrerade i Primus (%)	100	100	100
Andel föremålsposter i Primus med digital bild (%)	28	28	27
Andel fotografier i Primus (%)	1	1	1
Andel byggnader i Primus (%)	78	78	52
Andel byggnader i Primus med digital bild (%)	7	-	-
Andel digitalt sökbara titlar i Libris/Saga (%), öppna samlingen	85	85	83
Andel digitalt sökbara titlar i Libris/Saga (%), slutna samlingen	57	57	55
Andel arkiv registrerade i Visual Arkiv (%)	17	15	8

Statistiken i tabellen ovan ger den missvisande bilden att digitaliseringen av samlingarna avstannat under 2013. Orsaken är att digitaliseringsarbetet inte alltid ger ett procentuellt utslag beroende på samlingarnas omfattande volym. Gällande posten *Andel byggnader i Primus* är anledningen till det oförändrade antalet att endast byggnaderna på Julita gård har registretats. Arbetet med att lägga in övriga byggnader i stiftelsen ägo har inte påbörjats.

Arbetet med Primus har bland annat omfattat inventering, fotografering och tilläggs katalogisering. Under 2013 har till exempel dokumentationen av professor Berchs samling av unika randiga tygprover från 1700-talet slutförts. Nyförvärv har registrerats samtidigt som ny kunskap fogats till befintliga registreringar. Det långsiktiga arbetet med övergripande rättningar och standardiseringar av innehållet i Primus har fortsatt. Bland annat har museet sett över ämnesorden för att öka tillgängligheten och

skapa bättre sökbarhet till föremål och dokumentationer i samlingarna med kopplingar till funktionshinder.

I arbetet med Primus försöker Nordiska museet successivt öka användningen för olika kategorier av objekt och verksamheter. Ett exempel är arbetet med att lägga in samtliga byggnader som stiftelsen äger för att kunna följa deras historik och de vårdåtgärder som genomförs på dem. I dagsläget är byggnaderna på Julita gård registrerade. Vidare har ett arbete med att dokumentera genomförda utställningar påbörjats. På så vis skapas en bättre sökbarhet i vad som ställdes ut och i vilket sammanhang samt vilka vårdåtgärder som genomförts på föremålen i samband med utställningen.

En förutsättning för ökad tillgänglighet är att arkivets omfattande text- och bildmaterial förtecknas och registreras. Uppordning av museets samlingar av negativ och foton sker kontinuerligt liksom registrering i Primus Foto. Arkivmaterial förtecknas och registreras genom Visual Arkiv, en uppgift som är prioriterad som en del av förberedelserna inför den kommande flytten av arkivet. Då det endast är en mindre del av arkivet som är relevant förtecknat har särskilda satsningar gjorts inom detta område under 2013. Totalt gäller det 90 arkiv som förtecknats under året.

Biblioteket har arbetat vidare med inventering, uppordning och katalogisering av den befintliga samlingen. Särskilt i den slutna delen av samlingen är behovet av detta arbete fortsatt stort. På grund av ett ovanligt stort antal donationer under året är antalet nyregistrerade titlar högre jämfört med de två tidigare åren. Detta har påverkat utfallet av den retrospektiva katalogiseringen negativt. Under 2013 har biblioteket inlett en uppdatering av bibliotekssystemet till Micromarc 3, ett modernt system som medför stor utvecklingspotential, bland annat i att kunna arbeta med digital publicering.

Biblioteket	2013	2012	2011
Nyregistrerade titlar	2 076	1720	1 649
Retrospektiv katalogisering	840	1676	1 386

FÖRVARING OCH VÅRD

En rad åtgärder vidtas för att säkra samlingarnas långsiktiga bevarande. Det mest omfattande arbetet under de senaste åren har varit förberedelserna inför den pågående ombyggnaden av södra markplanet i museibygnaden. Samtliga magasin i markplanet med tillhörande entresolplan har tömts och föremålen har flyttats till mer ändamålsenliga magasin utanför museibygnaden. Arbetet med detta, inom det så kallade *utflyttningsprojektet*, har varit prioriterat sedan 2008. Det har omfattat flytt av cirka 106 400 föremålsposter och avslutades under 2013. För att kunna genomföra detta krävdes en del övriga omflyttningar och förtätningar i magasinerna. I arbetet ingick även att rengöra föremålen, fotografera de kategorier som är känsliga för nedbrytning samt i nödvändiga fall genomföra vårdåtgärder. Kostnaden för prestationen utflyttningsprojektet uppgår till 2,2 mkr (5,5 mkr 2012 och 5,9 mkr 2011) och utgörs huvudsakligen av kostnader för personal och förvaringssystem.

Under 2013 har ombyggnaden startat av södra markplanet som ska rymma Nordiska museets arkiv. Arkivet, som idag är lokaliserat i externa lokaler, är Sveriges största kulturhistoriska specialarkiv med unika samlingar av uppteckningar, svar på frågelistor, arbetarminnen och andra självbiografier men även originalmanuskript av svenska författare som till exempel August Strindberg. I arkivet finns också Sveriges största kulturhistoriska bildsamling. Inom projektet pågår förutom själva ombyggnaden, en behovsinventering rörande förvaringssystem, vårdbehov, klimatfrågor med mera. Även utvecklade rutiner för vård och tillsyn av arkivmaterialet arbetas fram och vårdinsatser genomförs i samband med ompackning.

I nuvarande arkivlokaler kvarstår fastighetsägaren Vasakronans problem med vattenläckage trots en omfattande takreovering 2012. Flytten av arkivet till museibygnaden innebär att även dessa delar av museets samlingar får en mer ändamålsenlig och säker miljö.

Vid sidan av utflyttningsprojektets översyn och vård av föremål, har ytterligare åtgärder vidtagits för att skydda och bevara museets samlingar. Under året har 3 195 föremål vårdats eller konserverats. Det är föremål till utställningar som är under produktion eller som uppdateras. Även andra omfattande omflyttningar av föremål har genomförts, dels på grund av ombyggnader i museibygnaden, dels för att bereda bättre tillväxtytter för olika materialgrupper i de olika magasinerna.

Vård och konservering	2013	2012	2011
Vårdade föremålsposter	3 195	1 843	957

Museet bedriver aktiv och förebyggande konservering och vård av föremålen i samband med utställningar, omflyttningar och utlån. En säsongsöversyn i kulturmiljöerna görs i samband med öppnandet respektive stängningen av slotten och gårdarna på Svindersvik, Tyresö slott, Julita gård och Härkeberga kaplansgård. Den återkommande tillsynen och åtgärder mot ohyra, skadedjur och mögel fortsätter och klimatet mäts kontinuerligt i magasinerna samt i arkiv- och bibliotekssamlingarna för att uppnå bästa möjliga förvaringsförhållanden. Under 2010 upptäcktes mögelangrepp på föremål i ett av de magasin som hyrs av Statens Fastighetsverk (SFV). Angreppet bedömdes först som omfattande men visade sig vara mindre än befarat. För att åtgärda problemen har SFV byggt om ventilationssystemet och slutbesiktningen genomfördes hösten 2013.

I arbetet med att förvalta och underhålla museets byggnader är den stora insatsen arbetet med ombyggnaden av södra markplanet. Andra exempel på insatser i museibygnaden har varit fortsatt översyn av taksäkerheten, åskledarsystemet och elledningarna. Muren som omgärdar Villa Lusthusporten har lagats och putsats om. I arbetet med att successivt minska energikostnaderna pågår en utredning om alternativ uppvärmning för Villa Lusthusporten, som idag värms med stadsgas. En sådan omläggning ligger i linje med museets miljöarbete att minska användningen av fossila bränslen.

Donationen Tyresö slott tillträdde 1932 och museet har sedan dess lagt stora resurser, inte minst ekonomiska, i egendomen. Bara under de tre senaste åren har museet lagt ner drygt 7,5 miljoner kronor (1,4 mkr 2013, 0,8 mkr 2012 och 5,3 mkr 2011). En större satsning sker med utgångspunkt i en plan för nödvändiga upprustningar och underhåll av de byggnader som är centrala för det totala intrycket av parken. Under 2013 har bland annat reoveringen av minneskapellet fortgått, en elrevision genomförts och en genomgång av brandskyddet. Överenskommelse har träffats med Länsstyrelsen angående kostnadstäckning för en exteriör upprustning av Trädgårdsmästarbostaden. Vidare har mindre puts- och fönsterreoveringar, tak- och fasadbesiktning utförts. På Härkeberga kaplansgård har panel, läkt och vindskivor setts över på mangårdsbyggnaden. Även på trädgårdsmästarbostaden på Svindersvik har panel och läkt bytts samt stuprör installerats för att undvika framtida rötskador på fasaden. Virket till panelen har sågats på museets egen såg från 1888 som finns på Julita gård. På Julita har man, utöver löpande underhållsarbete, bland annat lagt om åtta tak och i enlighet med föreläggande från kommunen påbörjat bytet av de enskilda avloppen inom området samt förbättrat uppvärmningen i ytterligare en byggnad. Övrigt underhåll har bland annat styrts av akuta åtgärder på godsets totalt cirka 360 byggnader.

Insatser för skötseln av Julita gårds park och trädgård pågår kontinuerligt. Museet arbetar med att bevara levande samlingar åt eftervärlden, där Julita gård fungerar som ett så kallat klonarkiv för bland annat olika humle- och äppelsorter inom ramen för det nationella programmet för odlad mångfald (POM). Överföringen av humlesamlingen till den nationella samlingen i Alnarp slutfördes officiellt under 2013 och ett samlat klonarkiv för 50 äppelsorter har planterats i anslutning till vandrarhemmet

på Julita gård. Efter hand som Jordbruksverket och Sveriges lantbruksuniversitet, inom ramen för POM, etablerar nationella samlingar är det museets målsättning att samordna sina samlingar och fungera som ett klonarkiv för fler växter, frukter och bär. Museets levande samlingar inriktas på äldre svenskt material, företrädesvis sådana med kopplingar till park och trädgård i herrgårdsmiljöer.

Ett mål i arbetet med Julita gård är att landskapet ska fungera som en väsentlig del i den välbevarade godsmiljön. Restaureringen av Gryts hage är en del av detta arbete då hagen fungerar som ett lättillgängligt exkursionsobjekt där man kan visa och diskutera olika problemställningar inom landskaps- och kulturmiljövård. Förutsättningarna för kommunikation kring den typen av värden är särskilt goda vid Julita gård eftersom museet disponerar både en mycket välbevarad och väldokumenterad godsmiljö från förra sekelskiftet och en högklassig lantbrukshistorisk samling. Även åtgärder i Oxhagen och Asphagen har möjliggjorts under året med hjälp av ett av Skogsstyrelsens arbetsmarknadsprojekt. Dessutom har omfattande restaureringar av hagmarker i området mellan Risinge och Nybble påbörjats. Då dessa ligger insprängda i redan hävdade marker kommer de att tillsammans bilda ett sammanhängande landskap om cirka 300 hektar.

Utöver arbetet med byggnaderna, de levande samlingarna och översynen av parkens struktur har naturbeten och slåtterängar samt upprätthållande av stängsel krävt stora insatser. Museet arbetar för en ekologiskt hållbar utveckling inom skogs- och jordbruket och skyddar unika biotoper inom godset.

MUSEETS ARENOR

Regeringens riktlinjer

Nordiska museet ska öka tillgängligheten till samlingarna.

Nordiska museet ska förmedla kunskap och ge upplevelser, förklara företeelser och förmedla berättelser som väcker engagemang och intresse. Museets samlingar ska lyftas fram på många olika arenor; dels i obearbetad form, dels via bearbetade presentationer. Målet är att användningen av museets samlingar som resurs för människors lärande, kreativitet och glädje ska öka.

Nordiska museet ska vara ett museum för alla. Urval, tolkning och formgivning ska samverka så att samlingarna presenteras på ett sätt som tillfredsställer museets användare. Likaså ska museet vara så tillgängligt som möjligt, så att de flesta kan tillgodogöra sig det museet erbjuder. Nordiska museets arbete med olika former av tillgänglighet redovisas under rubriken *Övergripande perspektiv* (se sid 33).

UTSTÄLLNINGAR OCH PROGRAM

Museet bedriver en omfattande förmedlingsverksamhet där utställningsmediet är en viktig kanal för bred kunskapsspridning och presentation av museets rika samlingar. Varje år kompletteras de många långvariga utställningarna med ett antal tidsbegränsade, vars teman väljs för att spegla olika ämnesområden och tilltala olika grupper av besökare.

Hår visade de attraherande, generande och provocerande sidorna av håret och hur människan genom tiderna förhållit sig till sitt hår på huvudet, i ansiktet och på övriga ställen på kroppen. I utställningen fanns många av de berättelser som hade samlats in inför och under utställningen via museets särskilda hårblogg. En digital tidslinje visade hur håret och frisyrerna ändrats från 1000-talet fram till i dag. Det fanns även möjlighet att följa museets hårblogg och det löpande twitterflödet på temat. I anslutning till utställningen genomfördes olika programaktiviteter, till exempel möte med "hårkullor" från Dalarna som tillverkar smycken av hår.

Från snörliv till solliv – Kvinnors friluftskläder 1880-1940, visade kvinnlig frigörelse under första hälften av 1900-talet speglad genom friluftskläder och friluftsliv. Vad var det i samhället som gjorde att kvinnor kring sekelskiftet 1900 fotvandrade i långa kjolar och snörd midja men att de vid slutet av 1930-talet vintersportade i långbyxor och kunde möta sommaren i shorts och solliv? Utställningen baserades på ett forskningsprojekt vid museet, finansierat av Statens Kulturråd och visade ett sextiotal plagg, åtskilliga bilder och personporträtt som presenterade de kvinnor som ägt och burit kläderna.

Utställningen *Ränder, rytm, riktning* byggde på en idé av Tom Hedqvist (grafisk formgivare), Susanne Helgeson (författare och journalist), Sara Kristoffersson (kulturjournalist, kritiker och professor på Konstfack), Synnöve Mork (formgivare och inredare) och Kerstin Wickman (professor em i design och konsthantverk). Utgångspunkt för utställningen var Nordiska museets egen stora föremålssamling där det finns ränder på bolstervar, åkdynor, stolsitsar och trasmattor, liksom i glas och keramik, i fiske- och jordbruksredskap, möbler, bonadsmålningar och tapeter. Ränder finns också i modet och på uniformer, i förkläden, västar, pyjamasar, kjoltyg. Kadettränder, kritstrecksränder, fiskartröjor, västar, engelska skoluniformer (halsdukar), randiga strumpor (nutida), Jean-Paul Gaultiers signaturtröja, Polarn O. Pyrets ränder och i HM drottning Silvias bredrandiga Nobelklänning från Nina Ricci. Idégivarna fick stort inflytande över utställningens form och innehåll för att pröva ett annat sätt att visa museets rika föremålssamlingar. I anslutning till utställningen producerades en bok med samma namn. Susanne Helgeson var redaktör och några av landets främsta skribenter och författare inom design, konst, mode, arkitektur, sport, dramaturgi och grafisk form har bidragit med texter, liksom ett antal av museets egna intendent.

Erik Sahlström – en uppländsk storspelman är en anpassad version av den utställning som Upplandsmuseet producerade i samband med jubileumsåret 2012, då Eric Sahlström skulle ha fyllt 100 år. Sahlström var den spelman som mer än andra bidrog till nyckelharpanns renässans och vann allmän aktning för sitt musicerande i en tid då spelmannsmusiken ännu inte var etablerad som konstform.

I vandringsutställningen *Livsbild – 20 berättelser i tid och rum* berättar människor med olika funktionsnedsättningar om sina vardagsliv. Utställningen är unik såväl till innehåll som pedagogiskt upplägg då ambitionen är att alla ska bemötas jämlikt och kunna ta till sig innehållet. Därmed visas berättelserna i text, tal och på teckenspråk samt på lätt svenska i text och tal. De finns även intalade på CD-skivor i Daisyformat på både svenska och lätt svenska. Utställningen utgår från ett urval av de livsberättelser som samlades in inom det av Allmänna arvsfonden finansierade projektet Handikapphistoria i kulturarvet, via den särskilda webbplatsen livsbild.se. Utställningen har under hösten gått vidare till andra institutioner och är en av de utställningar som har erbjudits kulturhuvudstadsåret Umeå2014.

Under året öppnades *Folkhemslägenheten*, en hemmiljö från slutet av 1940-talet. Lägenheten, som är byggd inne i museet, består av två rum och kök och visar hur en nybyggd HSB-lägenhet kunde se ut. I lägenheten bor en fiktiv familj, familjen Johansson, som just flyttat från en trång och omodern enrummare till denna folkhemslägenhet med toalett, badkar och tvättstuga. Familjen Johansson består av hemmafrun Hilda, metallarbetaren Ivar, sonen Arne, dottern Gun-Britt som snart ska ta realskoleexamen och så Siv, som är född med en höftskada och skolios och därför har svårt att gå. Hon bor på Eugeniahemmet i Stockholm, en så kallad "vanförestalt" för barn med fysiska funktionsnedsättningar och kommer bara hem under sommarloven.

Folkhemsmiljön är producerad i samarbete med HSB och invigdes i samband med föreningens 90-årsjubileum. I anslutning till miljön har också bokserien *Folkhemmets rum* utgivits på Nordiska museets förlag. Den beskriver de rum som ingick i en typisk lägenhet och hur inredningen och funktionen förändrades när bostaden blev en viktig del av moderniseringen av Sverige. Den goda bostaden hade modernt kök och badrum, sopnedkast, varmvatten, centralvärme och tvättstuga. Hygien, moral, nya ideal och standardiserade mått var viktiga ledord när människor fick lära sig att leva modernt i de nya

bostäderna. Men också musik kan vara en fantastisk tidsmaskin och en CD med *Folkhemmets musik* ger klingande prov på hur det kunde låta i folkhemmet när det begav sig. Det är radioproducenterna Stefan Wermelin och Staffan Schöijer som på uppdrag av museet sammanställt "ett litet vaxplock" av all den musik som hördes i radio eller spelades på grammofon fram till 1948.

Avsikten med Folkhemsmiljön, är att belysa Sveriges omvandling från landsbygdsliv till stadsliv, från bördssamhälle till medborgarsamhälle, och skillnaderna där emellan. Målet är att skapa en plats för barn och unga att diskutera och förstå sin samtid och sin egen situation samt att till exempel mor- och farföräldrar kan berätta för sina barnbarn om sin hemmiljö när de var barn, men även för äldre med en demenssjukdom att träna minnet i och bli stimulerade till samtal.

Två fotoutställningar har också öppnat under året. *Folkhemmets kändisar* som visade folkhemstidens mest kända ansikten porträtterade av fotografer som KW Gullers och Kerstin Bernhard. *Vardagsrummet* som är den första delen i serien *Folkhemmets rum*, där vardagsrummet, köket, sovrummet, badrummet och tvättstugan kommer att avlösa varandra fram till och med 2015. Samtliga bilder är hämtade ur Nordiska museets bildsamling.

En fotoutställning med Lotten von Dübens samiska bilder producerad av Nordiska museet visades på den årliga festivalen *Memphis in May* i USA, som lockar hundratusentals besökare. Temat för 2013 var *Salute to Sweden* och under hela månaden visade museer och andra kulturinstitutioner utställningar som handlade om eller hade anknytning till Sverige. Utställningen är en av dem som har erbjudits kulturhuvudstadsåret Umeå2014.

Varje år visas även exempel ur olika grupper av föremål i mindre utställningar. Nytt för 2013 var *Publikens val* där besökare kunde rösta via en webbplats vad de önskade se utställt. Besökarna kunde välja mellan 55 olika föremål med berättelser om människors liv, allt från Astrid Lindgrens stenogramblock och penna till tjuvpallen från Uppsala domkyrka. Flest antal röster fick en visitkortställning i form av en uppstoppad krokodil. I samband med den första röstningen visades även det mest efterfrågade föremålet i samlingarna – Sveriges enda giljotin – under ett par månader.

En uppdatering pågår av *Svensk bostad*, en av museets många långvariga utställningar. Utställningen kommer att återinvigas 2014.

För prestationen *tillfälliga utställningar* redovisas antal utställda föremål, arkivalier och böcker ur museets samlingar. Till dessa tillkommer eventuella inlån samt rekvisita. De föremål, arkivalier och böcker ur samlingarna som visas i kulturmiljöerna är inte medräknade. Inte heller de föremål som finns utställda i de långvariga utställningarna i museibygnaden. Kostnaden för prestationen uppgår till 8,8 mkr (11,9 mkr 2012 och 8,7 mkr 2011) och utgörs huvudsakligen av lönekostnader, köp av tjänster och materialkostnader. I de genomförda publikundersökningarna har 86 procent angivit att de är nöjda med utställningarna.

Prestation: tillfälliga utställningar	2013	2012	2011
Utställda föremål	1734	1 516	1 585
Utställda arkivalier/fotografier	93	191	223
Utställda böcker	0	0	17
Totalt	1 827	1 707	1 825

Museet har erbjudit allmänvisningar och specialvisningar av olika slag. Programverksamheten har till stor del koncentrerats till onsdagskvällarna med fri entré. Till exempel har nio stickcaféer anordnats. Mat vid årets helger har varit temat när besökare i restaurangen har kunnat smaka på typiska rätter och samtidigt delta i ett samtal om traditioners föränderlighet. Dessa *Traditioner med tillugg* har

genomförts vid fem tillfällen. Aktuella teman var Vårens ritualer, Höstens ritualer, Kanelbullens dag och Julölets historia – samtal på Fars dag.

Under februari arrangerade Korvakademien tillsammans med museet en *Korvfestival*. Det var en hyllning till korven där besökarna fick tillfälle att träffa företrädare för dagens skickliga och kreativa korvhantverkare och prova det bästa i korvsverige idag. Korvmakeri, ett hantverk som kräver stor skicklighet och utvecklad känsla för smak och kvalitet, sattes i sitt kulturhistoriska sammanhang av museets experter som också passade på att bjuda på korv gjord efter recept ur Märta Stures hushållsbok från 1739, som finns i samlingarna.

Under hösten genomfördes *Tore Wretmandagarna*, ett samarbete mellan Måltidsakademien, Gastronomiska akademien och Nordiska museet. Hovtraktören Tore Wretman var föregångaren som utvecklade den svenska gastronomin genom att kombinera internationella trender med lokala traditioner. Wretman såg behovet av att branschen fick en akademisk utbildning och konferensen, som fått hans namn, behandlade ämnen kring måltiden kopplat till såväl näringsliv, forskning och hantverk. Även de årliga *Äppeldagarna* lockade besökare till museets stora hall där man som vanligt kunde ta del av föreläsningar, rådgivning och hjälp med sortbestämning av äpplen av Julita gårds kunniga medarbetare.

I stora hallen har det under tio lördagar anordnats *tedans* till levande musik. I anslutning till varje tillfälle erbjöds dansskola för nybörjare och traditionsenligt te med scones i restaurangen. Vid det sista tillfället sammanföll tedansen med museets *140-års firande*, då museet erbjöd fri entré, visningar och tårta. Ett annat jubileum som uppmärksammades var korsordets 100-års jubileum. Ett *krysskalas* arrangerades där besökarna kunde höra föredrag om korsordets historia, hur de konstrueras samt få hjälp av Kryss-Akuten med halvlösta korsord. Museet tog även fram ett eget korsord; *Nordiska museets korsord om traditioner och årets dagar*.

I samarbete med ABF har Nordiska museet hållit fyra *studiecirklar* under året. Studiecirkarna har handlat om porslinsmålning, om att vara barn under folkhemstiden, om att skapa med ränder, där deltagarna fick pröva enkla textila handarbetstekniker med inspiration från utställningen Ränder, samt om jultraditioner och julpynt som också innehöll praktiska inslag.

I anslutning till utställningen Folkhemslägenheten har olika program och visningar arrangerats. 34 bokade grupper har besökt lägenheten, tre berättarstunder för yngre barn har genomförts och den första söndagen i december bjöds på sagostund och julstök i folkhemmet på 1940-talsvis. Vidare har en öppen föreläsning, *Ut ur skiten! Om folkhemmets bostad och stad*, genomförts i samarbete med Stockholms universitet. Klas Ramberg, fil. dr i etnologi och lärare i samhällsplanering, föreläste om de bostäder och stadsplaner som utformades från 1930-talet till mitten av 70-talet och som idag präglar stora delar av vår stadsbygd.

Inom ramen för Europarådets projekt European Heritage Days arrangerades en kulturarvsdag med temat *Platser och berättelser – en dag om det immateriella kulturarvet*. Möjlighet fanns att träffa några av museets många specialister och lyssna till föredrag, gå på visning eller samtala om det immateriella kulturarvet.

Museet har också anordnat särskilda aktiviteter under loven, som till exempel familjevisningarna *Natt på Nordiska museet* och tipspromenaderna *Häxjakten* och *Jakten på tomteluvan*. Barn- och ungdomsverksamheten redovisas mer utförligt under rubriken *Övergripande perspektiv* (se sid 33).

Museets utställningar används också flitigt av vuxenstuderande, både i gymnasial och högre utbildning. Utställningar som *Dukade bord*, *Möblerade rum*, *Folkkonst*, *Modemakt* och *Textilgalleriet* lockar till exempel elever på praktiska och estetiska utbildningar. Utställningen *Traditioner* är fortsatt välbesökt

av bland annat SFI-grupper (svenska för invandrare). Som pedagogiska hjälpmedel till SFI-grupper finns en studiehandledning och en audioguide på lätt svenska.

Visningar i museibygnaden	2013		2012		2011	
	Antal grupper	Antal personer	Antal grupper	Antal personer	Antal grupper	Antal personer
Allmänvisningar, onsdagskvällar (fri entré)	34	811	41	981	47	614
Allmänvisningar, övriga dagar	17	455	-	-	-	-
Specialvisningar	130	2 554	159	2 926	145	993
Totalt	181	3 820	200	3 907	192	1 607

Tabellen redovisar visningar i museibygnaden. Under 2013 har museet tagit emot 181 vuxengrupper med sammanlagt 3 820 personer. Utöver dessa besökte 131 obokade SFI-grupper museet. Antalet visningar i museibygnaden har minskat med tio procent och antalet deltagare med två procent från 2012. Dock har vi för 2013 lagt till de allmänvisningar som genomfördes i samband med museets programverksamhet under andra dagar än på onsdagskvällar, vilka tidigare år inte har ingått i statistiken. Utfallet av antalet genomförda specialvisningar hänger samman med vilka utställningar som visas under året, vilka grupper dessa vänder sig till och hur efterfrågade de blir.

Nordiska museet visar ett mycket stort antal föremål ur de egna samlingarna i utställningar och i de olika kulturmiljöerna. Genom låneverksamhet till andra museer och institutioner tillgängliggörs samlingarna ytterligare. För utställningsändamål har museet under 2013 lånat ut 18 föremål till sju olika museer och institutioner. Två av utlånen har gått till Stockholmsområdet, fyra till övriga landet och ett, en Strindbergmålning, har lånats ut till Mirómuseet i Barcelona. Variationen mellan åren hänger samman med antalet inkomna önskemål om lån.

Utlån	2013	2012	2011
Föremål	18	25	37
Böcker	0	0	0
Arkivalier	0	0	0

Vid sidan av utlånade föremål till utställningar har Nordiska museet även omfattande samlingar deponerade på andra institutioner, bland annat i stiftelsen Skansen, stiftelsen Strindbergsmuseet, Statens historiska museum och Musik- och teatermuseum. Under 2013 beslöts om en evighetslång deposition av ett trettiotal militära plagg till Armémuseum.

Nordiska museet har dessutom sedan lång tid tillbaka även större och mindre depositioner och utlån av föremål på flera håll i Europa och enstaka föremål i USA. Förberedelser inför en evighetslång deposition av de estniska samlingarna pågår med Estlands Nationalmuseum i Tartu och diskussioner förs med Deutsches Historisches Museum i Berlin kring den tyska skråsamlingen.

MUSEETS KULTURMILJÖER

Stiftelsen Nordiska museet har, vid sidan av museibygnaden och Villa Lusthusporten på Djurgården, flera värdefulla anläggningar på skilda håll i landet såsom Tyresö slott, Julita gård, Svindersvik och Härkeberga kaplansgård. Det är ett omfattande fastighetsbestånd där det enbart på Julita gård finns cirka 360 hus att förvalta. Dessa utgörs bland annat av en herrgårdsbyggnad, gårdsmejeri, brandstation, tegelbruk, väderkvarn, såg, torp och ytterligare byggnader som hörde till ett storgods. Dessutom finns en vidsträckt park, trädgårdar, örtagård, skog och jordbruk. Även vid Tyresö slott finns en hel miljö med bland annat arbetarbostäder, stall, smedja och en engelsk park, som har mycket kvar

av sin ursprungliga form med slingrande trädgårdsgångar i det kuperade parklandskapet. Sommarnöjet Svindersvik i Nacka, ritat av Carl Hårleman på 1740-talet, är en av landets bäst bevarade rokoko-anläggningar med tillhörande köksflygel och trädgårdsbostad och Härkeberga kaplansgård representerar den mellansvenska gårdstypen med mangårdsbyggnad, fägård och en liten trädgård med fruktträd och perenner.

På Julita gård kompletteras de många in situ miljöerna med ett antal utställningar, vars funktion är att förklara och sätta den fysiska miljön i sitt sammanhang. På Skansenmuseet visas *Julita gård – gods och gåva*, en utställning om godsägaren Arthur Bäckström som testamenterade hela sitt gods med skog och mark till Nordiska museet. Hur trädgården har odlats, vuxit och förändrats från 1500-talet fram till hur den ser ut idag visas i den för 2013 nya trädgårdsutställning *Julitas trädgård under 500 år*. I den gamla ladugården på lantbruksområdet berättas om lantbruket förr och nu. Ett arbete pågår med att uppdatera denna del och utveckla användningen av de lantbrukshistoriska samlingarna i utställningarna. Syftet är att exponera museets agrarhistoriska samlingar samt samverka med det välbevarade odlingslandskapet och helhetsmiljön vid Julita gård.

Besökarna erbjuds guidade visningar av herrgårdsbyggnaden, parken, trädgården och rester av det cisterciens kloster som en gång fanns på Julita. Under året har arbetet fortsatt med att öppna antalet rum i herrgårdsbyggnaden för visning. Som komplement till den nya trädgårdsutställningen finns en broschyr som möjliggör att på egen hand vandra runt och läsa om de olika delarnas av trädgårdsanläggningens historia.

Programverksamheten på Julita gård består av återkommande populära arrangemang som *valborgsmässofirande, kosläpp, midsommarfirande, spelmansstämma, jordbrukets dag, äppeldagar* och *julmarknad*. En *spelmansstämma* genomfördes på midsommardagen och i juli-augusti hölls den *internationella kammarmusikfestivalen* för 20:e året. Flertalet arrangemang genomförs i samarbete med såväl lokala föreningar som företag och andra intressenter. Möjlighet finns även att hålla konferens, anordna fest eller övernatta på Julita gård. Under 2013 har till exempel 16 bröllopfester hållits och sju vigslar. I sammanhanget kan nämnas att också de andra kulturmiljöerna används för vigslar, där Tyresö slottspark är särskilt populär. I museibygnaden har nio vigslar genomförts, då Nordiska museets styresman är borgerlig vigselförrättare.

Vid flera av museets kulturmiljöer anordnas populära barn- och familjeaktiviteter. På Julita gård är barn- och ungdomsverksamheten knuten till Sven Nordqvists barnboksfigurer *Pettson och Findus*, en *lekstuga*, en *skaparverkstad* och en *parkvandring* med aktiviteter och frågor. I Skansenmuseet och i den nya trädgårdsutställningen finns särskilda *barnhörnor*. Vid de andra kulturmiljöerna har museet utöver visningar erbjudit *Vandra med Väsen* på Tyresö slott och *Svindersviksdagen*, då besökarna kunde återuppleva 1700-talet och bland annat lyssna på sånger och visor av Bellman i paviljongen. Barn- och ungdomsverksamheten redovisas mer utförligt under rubriken *Övergripande perspektiv* (se sid 33).

Visningar på kulturmiljöerna	2013		2012		2011	
	Antal grupper	Antal personer	Antal grupper	Antal personer	Antal grupper	Antal personer
Allmänvisningar	608	5 794	474	5 704	603	7 320
Specialvisningar	109	2 782	108	2 666	129	3 022
Totalt	717	8 576	582	8 370	732	10 342

Tabellen redovisar visningar i museets kulturmiljöer. Under 2013 har 717 visningar genomförts. Antalet visningar har totalt ökat med 23 procent från 2012. Ökningen på 28 procent för allmänvisningar ligger helt på Julita gård och Svindersvik då Tyresö slott sedan 2013 inte längre har några allmänvisningar och besökarna istället tilläts vandra runt på egen hand. Visningar och

programverksamhet vid Härkeberga kaplansgård är inte medräknade då dessa inte genomförs i museets regi utan av Härkeberga Gille.

WEBBEN

Nordiska museet fortsätter satsningen på digitala medier. Ett intensivt utvecklingsarbete pågår med målet att ge besökarna ett brett och mångfacetterat utbud av museets samlingar och kunskap – både i bearbetad och i obearbetad form.

Den stora satsningen 2013 var lanseringen av den nya webbplatsen, som ska kunna användas som en källa till kunskap oavsett var man bor eller befinner sig och som är tillgänglig på ett annat sätt än den tidigare webbplatsen. Den nya webbplatsen är byggd med responsiv design, det vill säga att den känner av och ställer om designen beroende på om man använder en mobil, läsplatta eller dator. Den erbjuder talande webb, teckenspråk och lättläst samt anpassningar för de med nedsatt syn. Den ger också andra möjligheter att knyta ihop olika delar av verksamheten och våra samlingar i olika kunskapsområden där relevanta utställningar, filmer, temawebbplatser med mera samlas ihop på en sida. Att redovisa webbutställningar i tabellen så som tidigare blir därmed missvisande varför denna post utgår ur statistiken från och med 2013.

Digitalt tillgängliggörande av samlingarna	2013	2012	2011
Andel föremålsposter i Digitalt Museum (%)	63	64	64
Andel fotografier i Digitalt Museum (%)	0,3	0,3	0,1
Andel digitalt sökbara titlar i Libris/Saga (%), öppna samlingen	85	85	83
Andel digitalt sökbara titlar i Libris/Saga (%), slutna samlingen	57	57	55
Andel arkiv registrerade i Visual Arkiv (%)	17	15	8
Andel kulturhistoriska filmer på webbplatsen (%)	10	10	6,5
Antal webbutställningar	*	17	16

* På grund av övergång till ny webbplats och därmed nya tekniska förutsättningar blir redovisningen missvisande och utgår från och med 2013.

Arbetet med att kommunicera Nordiska museets verksamhet via sociala medier har breddats och utvecklats. Detta har gett resultat och i olika mätningar hamnar Nordiska museet mycket högt bland svenska museer när det gäller engagemangnivå på Facebook, det vill säga att man kommenterar, gillar och delar inläggen till sina vänner. Cirka 80 000-100 000 personer i månaden nås av Nordiska museet på Facebook. Museets arbete på sociala medier uppmärksammas både nationellt och internationellt och de som arbetar med dessa frågor bjuds ofta in som föredragshållare. Museet har två egna bloggar: *Nya medier* och *Biblioteksbloggen*.

Via museets webbplats och *Youtube* kan besökare ta del av 29 av museets kulturhistoriska filmer och museet har fortsatt att lägga ut ett urval bilder ur samlingarna på *Flickr*, *Wikipedia* och *Instagram* för att nå en bredare publik. På Instagram har museet också arrangerat en fototävling på temat Ränder.

I museets mobila app *Årets dagar*, som lanserades våren 2013, får man reda på varför vi firar olika högtider och dagar samt hur firandet har förändrats över tiden. Sedan den lanserades har den laddats ned cirka 25 500 gånger.

För att kontinuerligt bredda och fördjupa möjligheten till egna studier är målsättningen att snabbt registrera nyförvärv i Primus för publicering på webbversionen Digitalt Museum. Andelen föremålsposter på Digitalt Museum är 63 procent. Andelen omfattar 99 procent av de föremål som är möjliga att publicera på Digitalt Museum sedan undantag gjorts för föremål som finns i museets kulturmiljöer eller som faller under upphovsrättslagen eller lagen om personuppgifter och därför inte

bör eller kan publiceras. Innehållet förbättras kontinuerligt genom komplettering av informationen och tilläggs katalogisering. Antalet användare av Digitalt Museum har ökat med 78 procent, från drygt 771 per dag 2012 till 1376 per dag 2013. Tiden som besökarna stannar på webbplatsen ligger kvar på i genomsnitt cirka fyra minuter.

Kultur IT i Norge fortsätter utvecklingen av Digitalt Museum i nära samarbete med Nordiska museet. Projektet *Kulturpunkt*, har resulterat i effektivare lösningar när det gäller att presentera förädlad och paketerad kulturarvsinformation i mobila lösningar, som i utställningen Hår. Denna användning av läsplattor har mottagits positivt och har väckt intresse från andra museer. Ett annat utvecklingsarbete är *KulturNav*, en webbplats för att skapa, förvalta och distribuera en öppen gemensam terminologi och auktoriteter. Det vill säga att skapa och förvalta kontrollerade listor över termer, personer, platser och händelser som kan användas vid katalogisering i Primus av objekt i samlingarna. På så vis förbättras samsökning och objekten kommer att få mer förklarande och beskrivande texter och en bättre geografisk placering.

Samarbetet *Europeana* fortsätter då det material som läggs ut på Digitalt Museum automatiskt blir tillgängligt på den europeiska sökmotorn via *K-samsök*. På så vis tillgängliggörs cirka 350 000 objekt ur museets samlingar som i dag finns på *Digitalt museum* för långt fler världen över. Inom museets samverkan med Europeana har också arbetet med projektet *Europeana Fashion* fortsatt. Projektet syftar till att skapa en gemensam modeportal med över 700 000 moderelaterade digitala objekt ur både offentliga och privata arkivs samlingar. Nordiska museet och Centrum för modevetenskap vid Stockholms universitet är de enda nordiska deltagande av de totalt 22 deltagande institutionerna från 12 olika länder i Europa. Inom projektet, och i samarbete med Wikimedia Sverige och Centrum för modevetenskap, har museet arrangerat två skrivarestugor – så kallade *Edith-a-thon*. Totalt har cirka 60 personer vid dessa tillfällen bloggat utifrån ett urval av foton ur våra samlingar. Vidare har museet under en period visat upp delar av museets smyckesamling på *Tumblr*, en av projektets sociala mediekanaler. Nordiska museet finns också representerat på *Google Arts Project*, som är en internationell satsning för att främja och tillgängliggöra kulturhistoria och konst på internet.

Biblioteket når sina användare på nätet genom bibliotekskatalogen *Saga* och samarbetet inom *Libris*. Arbetet med digitalisering, katalogisering och tillgängliggörande fortgår och ökar successivt. Den del av bibliotekets material som står i den öppna, publikt tillgängliga samlingen är till 85 procent katalogiserad och den slutna samlingen är till 57 procent katalogiserad. Katalogen är åtkomlig på webben via *Libris* och museets egna system *Saga*, genom vilket alla utlån sker. I *Saga* finns också hänvisningar till fulltextmaterial inom museets ämnesområden som är åtkomliga i digitala arkiv utanför museet. För att öka utvecklingsmöjligheterna har museet 2013 investerat i ett uppdaterat bibliotekssystem, som bland annat kommer att möjliggöra en annan hantering av digitala publikationer.

Arkivförteckningarna registreras löpande i arkivdatabasen *Visual Arkiv*, som finns tillgänglig via museets webbplats. Endast 17 procent av museets arkiv är idag förtecknat och publicerat men arbetet med att lägga in tidigare förvärv och förteckna accessioner i databasen är prioriterat som en förberedelse inför arkivets flytt. Förutom i *Visual Arkiv* finns även vissa arkivalier publicerade på *Digitalt Museum* – webbversionen av databassystemet *Primus*. En av dessa, en sektionsritning av museibyggnaden av arkitekt Clason, har Sandberg Tyg & Tapet AB använt som motiv till en tapet.

Under året tillgängliggjordes den så kallade *NK-liggaren* på museets webbplats. I registret finns poster från NK möbelavdelnings ritningsliggare från 1900-talets början fram till år 1962. Via liggaren kan man få uppgift om vilket år och datum möbeln tillverkades, i vilket material, modellens namn, beställare eller om det är en lagervara. *NK-liggaren* har varit ett av de mest efterfrågade arkiven och digitaliseringen av materialet var därför välkommet. Ett arbete pågår med att också tillgängliggöra ett urval av museets frågelistor digitalt.

Ytterligare och fördjupade exempel på samarbeten inom arbetet med webben redovisas under rubriken *Kunskap och samverkan* (se sid 28).

FATBUREN, BIBLIOTEK OCH ARKIV

Fatburen är ingången till Nordiska museets samlingar vare sig de är placerade i arkiv, magasin eller bibliotek. Via museets databaser är biblioteksbeståndet och hela föremålssamlingen möjlig att nå liksom de förtecknade delarna av arkivet.

Nordiska museets bibliotek är ett kulturhistoriskt specialbibliotek. I samlingarna finns böcker (monografier) och tidskrifter, kataloger, broschyrer och varukataloger (periodica). Böckerna och tidskrifterna om svensk kulturhistoria är till stor del tillgängliga via katalogen Saga, via de skannade äldre kortkatalogerna samt i den nationella biblioteksdata-basen Libris. Genom att biblioteket är sök-bart via webben och tillåter fjärrlån är det en resurs som uppskattas av låntagare såväl nationellt som internationellt. Likaså uppskattas bibliotekets öppna hyllsystem, där besökarna själva kan leta i samlingarna. Under 2013 har biblioteket haft 5 608 boklån, varav 405 var fjärrlån. Minskningen av det totala antalet utlån i jämförelse med 2012 bedöms ligga inom de variationer som är vanliga mellan åren.

Biblioteket	2013	2012	2011
Boklån	5 608	6 032	5 788
varav fjärrlån	405	382	299

Under 2013 har sex biblioteksintroduktioner och en bokhistorisk visning genomförts för bland annat skolor och studenter från universitet samt allmänna besökande. Introduktioner erbjuds nya användare där besökarna utan förbokning får en kort genomgång av bibliotekssamlingen och digitala sökvägar.

I Nordiska museets arkiv finns unika samlingar av uppteckningar, svar på frågelistor, arbetarminnen och andra självbiografier, dagböcker, kassaböcker och brev. Arkivet har under 2013 tagit fram 2 725 volymer för studium, en ökning med 85 procent från föregående år. Variation mellan åren beror på antalet besökande, vilket material de studerar och hur omfångsrikt. Totalt har arkivet under året tagit emot tio grupper. Av dessa var sju från universitet och högskolor och övriga från Riksarkivet, en hembygdsförening och nätverk för arkivarier.

Arkivet	2013	2012	2011
Volymer framtagna för studium	2 725	1 475	1 725
Förmedlade bilder via bildförmedlingen	570	683	858

I Nordiska museets arkiv finns allt från 1840-talets dagerrotypier till samtida reportagebilder samt kulturhistoriska filmer och en samling av ljudinspelningar. Materialet är efterfrågat och under 2013 har bildförmedlingen bland annat levererat bilder till böcker, artiklar och andra ändamål. Antalet förmedlade bilder varierar över åren på grund av efterfrågan.

Genom museets medverkan i digitala kanaler som Wikipedia, Instagram, Flickr, Digitalt Museum, K-Samsök och Europeana förmedlas bilder ur samlingarna även på detta vis. Publicering av bilder på webben är en upphovsrättsligt komplicerad fråga men museet har valt att använda CC-licensiering, en allmänt vedertagen licensieringsform som används brett inom kulturarvs- och museisektorn. Licensieringsformen gäller enbart för museets egenproducerade fotografier och de förvärvade fotografiska samlingar där museet har rätt att publicera fotografierna på nätet. När det gäller de fotografiska samlingarna där museet inte har deklarerat rätten till publicering, licensieras fotografierna

inte med CC och publiceras heller inte på nätet. Via de digitala kanalerna når museet många fler användare än via bildförmedlingen.

FÖRLAG

Nordiska museets förlag publicerar sedan mer än 100 år tillbaka vetenskapliga publikationer och böcker som vänder sig till en bred läsekrets. Publiceringen innebär att kunskap knuten till ett speciellt ämne, företeelse eller föremålskategori utvecklas, förvaltas och tillgängliggörs. Museets samlingar, forskning och verksamhet står alltid i centrum för förlagets utgivning och utgivningen följer museets inriktning och särskilda satsningar. Publikationerna är till övervägande del externfinansierade. Under 2013 har en modell för e-publicering utarbetats.

I samband med att Folkhemslägenheten invigdes gav museet ut bokserien *Folkhemmets rum* med titlarna *Vardagsrummet*, *Köket*, *Sovrummet*, *Badrummet* och *Tvättstugan*. De fem böckerna tar upp visioner och ideal, bostadsvanor och levnadsmönster, möbler och inredning som har präglat olika tiders bostäder. Tillsammans skildrar de den svenska bostadens utveckling under 1900-talet, med fokus på folkhemstiden, och in i ett nytt sekel. Även en cd med titeln *Ett vaxplock ur folkhemmets musik* har producerats.

Fataburen, Nordiska museets och Skansens årsbok, med titeln *Bygga och bo* anknöt till temat bostad. Boken lyfter fram boendet som process och aktivitet med olika och ofta ojämlika förutsättningar. Ett femtontal författare, de flesta med nära anknytning till Nordiska museet och Skansen, skriver om hem och bostadsmiljöer från många tider och på många platser.

Allkonstnär i "hemtrefnadens" tid berättar om arkitekten Lars Israel Wahlman (1870–1952), en av de arkitekter som i början av 1900-talet förverkligade ett nytt villaideal med inspiration från både England och den svenska allmogekulturen. Boken tar upp olika perspektiv av Wahlmans möbel- och inredningsarkitektur.

I mig själv och mitt gods förvalta speglas kvinnornas kamp om myndighet under 1800-talet. Tolkningarna av den kvinnliga myndighetens förändringar har tidigare ofta handlat om manliga ekonomiska behov men här visas att myndigheten också var en angelägen fråga för kvinnorna själva. Den handlade inte bara om egendom utan också om självständighet, identitet och som en viktig del i demokratiseringen.

I boken *Den blå handen. Om Stockholms färgare 1650-1900* berättas om de cirka 250 färgerier som funnits i Stockholm. Boken, som bygger på ett mycket stort arkivmaterial, är en upptäcktsfärd utmed stadens stränder och om färger, material, metoder och redskap men inte minst om färgarnas liv och deras del i textilframställningen.

I boken *Ränder, rytm, riktning* skriver några av landets främsta skribenter inom bland annat konst, design och mode samt ett antal av museets experter. Boken är producerad i samband med utställningen med samma namn och är en fördjupning i rändernas historia, betydelse och sammanhang liksom i förståelse för hur denna enkla forms betydelse har skiftat.

I *Bonadsmålningar av Anders Eriksson i Ås* beskrivs den skickliga och djärva målarens bevarade produktion, som redan i slutet av 1800-talet väckte allmogeforskningens intresse.

I *Gästspel i 1800-talets teatervärld* får vi följa den unge skådespelare Johan Theodor Nodermann och hans kolleger i några av tidens resande teatersällskap. En resejournal bildar utgångspunkt för Maj Nodermanns berättelse om sin farfar.

Publikationer	2013	2012	2011
Publicerade böcker på museets förlag	12	8	5

Utöver de publikationer som utkommit via Nordiska museets förlag har museets tjänstemän publicerat över 25 artiklar i olika nationella och internationella tidskrifter. De har även vid mer än 115 tillfällen medverkat i press, radio och tv.

KUNSKAP OCH SAMVERKAN

Regeringens riktlinjer

Nordiska museet ska öka kunskapen inom det område museet verkar, bland annat genom forskning och samverkan med universitet och högskolor. Vidare ska museet samverka med andra aktörer för att utveckla verksamheten. I detta ingår att verka för att ideella organisationer och andra delar av det civila samhället involveras.

KUNSKAPSUPPBYGGNAD, FORSKNING OCH UNIVERSITETSSAMVERKAN

Museet eftersträvar ökad kunskap inom sitt verksamhetsområde genom kunskapsuppbyggnad, forskning och samverkan med universitet och högskolor. Nordiska museet har en unik ställning bland de kulturhistoriska museerna genom att ha två professurer knutna till verksamheten. Professurerna utgör plattformar för samarbetet mellan museet och universitetet. Ansvar för beredning och handläggning av forskningsrelaterade frågor ligger vid Institutet för folklivsforskning (IFF). Institutet leds av innehavaren av den *Hallwylska professuren* som även är professor vid Etnologiska avdelningen vid Stockholms universitet. IFF driver löpande museets forskningsfrågor och har som stöd ett forskningsråd med externa ledamöter. All forskning vid museet är externfinansierad och under 2013 har projekten *Berömmelsens kulturhistoria: Celebriteter och biografiska föremål i Nordiska museet* samt *Sverige i det globala samhället* bedrivits vid IFF i Stockholm. *Berömmelsens kulturhistoria* handlar om hur vardagliga föremål, genom kända personers beröring och ägande, ändrar värde och bestämning. Den huvudsakliga fallstudien handlar om konstruktionen av Nordiska museets personhistoriska samling från och med 1873. Med utgångspunkt i den och dess dokumentation analyseras de historiskt och kulturellt betingade processer genom vilka kända personers ägodelar förvandlats till museobjekt och kulturarv. Projektet *Sverige i det globala samhället* undersöker när, hur och varför vissa platser skapades som säljande i den svenska nationens namn med utgångspunkt i Världspostkongressen som hölls i Stockholm 1924. En av frågeställningarna är vilken betydelse organisationer och institutioner i Sverige har haft i skapandet av "kulturarvsplatser" och i nationaliseringen av kulturen.

Som del av IFF:s verksamhet finns även en forskningsmiljö på Julita gård som fokuserar på forskning om det levande kulturarvet. Dessa arbeten är knutna till bland annat Linköpings universitet och Sveriges lantbruksuniversitet i Uppsala. Projektet *Genetisk variation i historiskt växtmaterial* handlar om frågeställningar kring genetisk variation i oförädlade lantsorter, materialets genetiska förändring i ett historiskt perspektiv och aspekter på allmogens livsmedelsförsörjning. Till grund för denna forskning ligger frösamlingar som är insamlade från mitten av 1800-talet fram till början av 1900-talet. Materialet innehåller prov på i dag försvunna sorter av köks- och lantbruksväxter med ett stort kulturhistoriskt värde för att förstå äldre tiders odlingsmetoder och miljöer. Bland annat pågår ett arbete kring äldre nordiska och andra europeiska lantsorter av råg och hur man kan använda museisamlingarna som komplement till genbanksmaterial. Ett annat flerårigt projekt, *Populationsgenetik i historiska grödor och växtskadegörare*, studerar lanthavre och vad som hände när den svåra svampsjukdomen svartrost drabbade odlingen i Sverige 1889. Svaret är av historiskt intresse men kan också ge möjlighet att förebygga framtida angrepp, då svartrost fortfarande anses utgöra ett globalt hot mot spannmålsodling.

Ett avtal finns tecknat mellan Nordiska museet och Sveriges lantbruksuniversitet och Programmet för odlad mångfald (POM). Avtalet innebär projektledning av insamling av vegetativt förökade nyttoväxter med syfte att kartlägga den genetiska mångfalden. Forskningen är tvärvetenskaplig och förenar genetik, etnobiologi, agrarhistoria och livsmedelshistorik. Målsättningen är att sammanfoga historia och biologi till en enhet som bidrar till en historieskrivning med ett annat perspektiv.

Den andra professuren knuten till Nordiska museet är *Byggmästare John Mattsons donationsprofessur i möbelkultur vid Linköpings universitet och Nordiska museet*. Samarbete kring utbildning och forskning i möbelkultur och de teknikområden som har anknytning därtill är till ömsesidig nytta för såväl studenter och lärare som museianknutna medarbetare och forskare. Museets möbelkonservator undervisar enligt särskilt avtal på Carl Malmsten Furniture Studies vid Linköpings universitet och museets intendent har hållit elva föreläsningar för studenterna under 2013.

Museets samarbete med universitet och högskolor innefattar föreläsningar vid kurser, studiebesök, introduktioner till museets arkiv och bibliotek samt handledning vid uppsatsarbeten men även att bedriva samarbetsprojekt. Exempel på nära samarbete är inom programmet *Early Modern Studies* vid historiska institutionen vid Uppsala universitet. I en workshop med temat *Vad kan föremål berätta*, som arrangerades på Nordiska museet under 2013, deltog åtta studenter från London och tolv studenter från Uppsala universitet. Intendent, konservatorer och magasinspersonal föreläste och erbjöd möjlighet att studera framtagna föremål. Inom programmet har hittills tre masterstudenter skrivit sina uppsatser utifrån föremål ur Nordiska museets samlingar. Ett annat exempel är museets samarbete med Institutionen för bildpedagogik vid Konstfack i deras kurs *Materiell kultur*. De blivande bildlärarna har under tre halvdagar kommit till museet för föreläsningar, föremålsanalys, samtal och visningar av utställningar på teman som rör materiell kultur – från tiden för museets grundande och konsumtionssamhället till dagens återigen aktuella tankar kring återbruk och hållbar utveckling.

Andra exempel på forskarsamverkan är projektet *Medeltidspigments ursprung*, där museets målerikonservator tillsammans med två kemister studerar färgpigment från medeltida muralmålningar för att undersöka varifrån de härstammar. Särskilt blyhaltiga pigment studeras då blymalmernas isotopsammansättning varierar lokalt, vilket medför att ursprunget ofta kan bestämmas genom analys med masspektrometer. Studier har gjorts på pigment från tre regioner: Mälardalen, Gotland och Skåne. Projektet *Paljetter* undersöker skadade paljetter och pärlor från föremål i Nordiska museet och från Stockholms Stadsmuseum, Livrustkammaren, Röhsska museet, Stadsmuseet i Göteborg, Borås Textilmuseum, Malmö museum och Kulturen i Lund. I arbetet ingår att kartlägga skadebilden, göra en kemisk analys av paljetterna, identifiera textilmaterialet som de är fästa på samt ta fram rekommendationer för bästa förvaring.

Museet ger service till såväl interna som externa forskare och studenter samt anordnar regelbundna så kallade *fredagsseminarier* för att främja samverkan med universitetsforskningen och belysa musei-specifika sakområden knutna till samlingarna. Till dessa cirka tio årliga seminarier inbjuds kollegor vid andra museer med intresse för ämnet. Även inom arkivområdet finns ett nära samarbete med ett flertal institutioner som Institutet för språk och folkminnen i Uppsala, Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg och Folkliksarkivet i Lund. Arkivet genomför föreläsningar och arkivövningar för studenter på Stockholms universitet och museets bibliotek bevakar utgivning inom sina specialområden och kompletterar därmed universitets- och högskolebiblioteken.

Museets personal deltar också formellt och informellt i olika grupper, nätverk, forskningsprojekt och forskningsråd relaterade till forskarsamhället. Bland annat ingår Nordiska museet i de svenska museernas och arkivens skadedjursgrupp *PRE-MAL* som arbetar med forskning och kunskapsspridning om skadedjurshantering. Gruppen drivs av Naturhistoriska riksmuseet och består av konservatorer med olika specialiteter, entomologer samt yrkesmedicinare. Man samarbetar också med specialister internationellt i de övriga nordiska länderna.

Museet tar emot praktikanter från olika utbildningar. Under året praktiserade elva studenter på museet. De kom från Stockholms universitet respektive Uppsala universitet, från Södertörns högskola och från Islands universitet. Ytterligare fyra studenter från två olika trädgårdsmästarutbildningar praktiserade på Julita gård.

NATIONELL SAMVERKAN, STÖD OCH RÅDGIVNING

Nordiska museet har en samlad och omfattande kunskap inom sitt verksamhetsområde och samverkar som nationellt kulturhistoriskt museum med andra museer och institutioner som söker stöd, rådgivning och samarbete. Samverkan sker inom många olika verksamhetsfält och med många aktörer, vilket verksamhetsberättelsens olika områden tar upp. Samtliga avdelningar arbetar för att öka kunskapen inom sina kunskapsområden. Museets personal deltar formellt och informellt i olika samarbetsgrupper och nätverk, varav flera initierats och drivs av Nordiska museet. Nordiska museet representeras även i styrelserna för bland annat stiftelsen *Skansen* och stiftelsen *Strindbergsmuseet*.

I Sverige används det norska databassystemet Primus av allt fler museer. Nordiska museet har huvudansvaret för samordningsarbetet för de museer i Sverige som använder Primus och webbversionen Digitalt Museum. Museet leder det gemensamma nätverket *Primus Sverige* med regelbundna träffar för de deltagande museerna och arbetet med att koordinera det fortsatta utvecklingsarbetet. Under 2013 har fyra nätverksmöten genomförts och fem institutioner har varit på studiebesök på Nordiska museet för att ta del av arbetet med Primus.

En representant från museet sitter som expert i styrgruppen för *Riksarkivets samordningssekreteriat för digitalisering (DIGISAM)* och är sammanställande i *Centralmuseernas digitaliseringsgrupp*. Inom ramen för denna grupp tecknades 2012 ett avtal kring gemensam samverkan mellan centralmuseerna och Wikimedia Sverige. Därefter har ett projekt genomförts och utvärderats. En eventuell fortsättning diskuteras inom *Centralmuseernas samarbetsråd*, där Nordiska museets styresman ingår.

Inom arbetet kring kulturhistorisk fotografi har Nordiska museet en fortsatt ledande roll. Fokus har allt mer flyttats från analogt fotografi till området digitalisering men museet bibehåller också fortsättningsvis stor kompetens på området fotohistoria, vård och bevarande av äldre fotografiska tekniker. Nordiska museet samverkar med en rad organisationer särskilt kring kunskapsstöd via webben, fysiska nätverk samt nationella och internationella seminarier och konferenser. Inom ramen för museets arbete med kulturhistorisk fotografi har museet bland annat genomfört möten med Stockholms länsmuseum, Riksantikvarieämbetet och Länsmuseumet Gävleborg om hur *Nationella fotografregistret (NFR)* ska utvecklas och hur det ska läggas på en ny digital plattform. NFR är ett register med i första hand avlidna svenska fotografer, vars bilder finns bevarade vid arkiv, bibliotek och museer och som Nordiska museet skapat från 2008 och framåt. Vidare delar Nordiska museet årligen ut KW Gullers stipendium för förtjänstfulla insatser på det dokumentära fotografiets område. 2013 erhöll fotografen Erik Holmstedt stipendiet, som inrättades till KW Gullers 50-årsdag 1976 och som sedan 1990 förvaltas av museet. Sedan mitten av 1990-talet förvaltar museet även Nudokdiplomet, som instiftades 1991 av NUDOK, Bildgruppen och föreningen för nutidsdokumentation. Stiftarnas avsikt var att det skall delas ut till fotografer i Sverige som med sina bilder har skapat tidsdokument över människors villkor. 2013 erhöll fotografen Rebecka Uhlin diplomet.

Nordiska museet äger flera kulturhistoriska miljöer med sammanlagt cirka 460 byggnader. I vården av dessa sker samarbete med olika intressenter, dels genom nätverk mellan de större nordiska friluftsmuseerna, dels genom samarbete med olika enskilda personer, företag, föreningar och kommuner. Vid större evenemang, som vid valborg och midsommar, genomförs dessa med lokala aktörer, särskilt hembygdsföreningar på platsen. Jordbrukets dag på Julita gård arrangeras tillsammans med *Länsstyrelsen* och *Lantmännens riksförbund* i Södermanland. I arbetet med de levande samlingarna finns utöver *Sveriges lantbruksuniversitet* även ett nära samarbete med till exempel det lokala

fröföretaget *Impecta* och med *Riksförbundet Svensk trädgård*, som sedan 2010 genomför trädbeskrivningskursen Grönt Kort på Julita gård. Dessutom medför förvaltningen av den stora jord- och skogsbruksfastigheten automatiskt en omfattande samverkan med en rad olika myndigheter.

Under 2013 höll *Naturhistoriska museers samarbetsorganisationen* (NAMSA) sitt årliga möte på Julita gård med representanter från åtta andra museer. Temat var levande samlingar, kulturlandskap och forskning. Även *Programmet för odlad mångfald* (POM) höll sitt möte för klonarkivsvårdar på Julita gård med representanter för ett antal klonarkivsvårdar – ofta friluftsmuseer eller forskningsanläggningar. I syfte att studera andra exempel på kulturmiljöer som förvaltas musealt har studiebesök genomförts på Tjolöholm, Gunnebo och Äskhults by.

Förfrågningar knutna till föremål och kulturhistoriska företeelser från allmänheten, journalister, kollegor vid andra museer och forskare är omfattande. Utöver förfrågningar per telefon, brev och mejl tar museet även emot ett stort antal studiebesök från andra institutioner. Under 2013 har museet tagit emot 120 studiebesök, varav 34 kom från andra museer och 47 från universitet och högskolor. Syftet med besöken är ofta att ta del av en speciell företeelse eller föremål, samling eller arbetsmetod eller att få en övergripande bild av museets verksamhet.

Nätverket för kulturvetenskaplig mat och måltidsforskning (ICAF), en underavdelning till det större nätverket International Commission on the Anthropology of food, har återkommande möten i syfte att främja kunskapsspridning och kontaktytorna inom mat- och måltidsforskningen. Nordiska museet ingår i styrgruppen för nätverket tillsammans med representanter från bland annat restauranghögskolan i Grythyttan, Södertörns högskola och Stockholms universitet. I samarbete med *Måltidsakademien* och *Gastronomiska akademien* arrangerade Nordiska museet Tore Wretmandagarna under 2013 och tillsammans med *Korvakademien* en korvfestival.

Andra exempel på samarbeten under 2013 är med *Riksförbundet Sveriges museer*, där första dagens huvudsessioner på vårmötet hölls i Nordiska museets stora hall. Även det nära samarbetet med *HSB* i arbetet med folkhemslägenheten och med *Handikapphistoriska föreningen* inom projektet Handikapphistoria i kulturavet (HAIKU) bör nämnas.

Till viktiga nationella samverkansuppgifter hör myndighetsuppgiften att handlägga exportärenden av äldre möbler och flera andra föremålsgrupper. Under 2013 har 261 utförelärenden handlagts. Cirka 80 förfrågningar om utförelse har mottagits och förhandsbedömningar har gjorts inför sex auktioner. Huvuddelen av förfrågningarna rör allmänna frågor om lagstiftningen, ansökningsförfaranden, vilka föremålsgrupper som är tillståndspliktiga och motiveringen till preliminära utförelseförbud. Frågor som rör tolkningssvårigheter och tillämpningen av lagen återkommer ständigt vid handläggningen.

Utförelse	2013	2012	2011
Utförelärenden	261	244	345
Förfrågningar	80	75	120
Auktionsbedömningar	6	6	6

För arbetet med utförelse redovisas de tre huvudsakliga aktiviteterna som ingår i den ålagda myndighetsuppgiften.

I arbetet med regeringsuppdraget om samverkan med Umeå inför deras roll som europeisk kulturhuvudstad 2014 har museet erbjudit tre utställningsförslag samt fört diskussioner om utlån med Västerbottens museum. Utlån av föremål till Skogsmuseet i Lycksele är klart liksom samverkan kring föreläsningar och lån av fotoutställningen med Lotten von Dübens samiska bilder.

Exempel på administrativ samverkan är den nya telefoniupphandling som har genomförts och implementerats tillsammans med Riksantikvarieämbetet, Statens Maritima museer, Statens Historiska museer, Naturhistoriska riksmuseet och Statens Musiksamlingar samt museinätverken för upphandling respektive för ekonomiadministration inom stiftelser. Inom samarbetet *Kungliga Djurgårdens intressenter* (KDI) sker olika former av samverkan. Under 2013 färdigställdes till exempel ett gemensamt besökscenter invid Djurgårdsbron.

INTERNATIONELLT UTBYTE OCH SAMARBETE

Ett starkt och varierat internationellt utbyte och samarbete ska främjas. Museet utvecklar och vidmakthåller den internationella orienteringen genom att delta i internationella sammanslutningar, arbetsgrupper, nätverk, seminarier, studieresor och konferenser. Det internationella utbytet varierar från fleråriga samarbeten till kortare insatser.

Mest omfattande är den nordiska samverkan där bland annat museets medverkan i det *Nordiska museidirektörsnätverket* har fortsatt. Julita gårds samarbete med *Nordiskt Genresurscenter* (NordGen) och med *nordiska lantbruksmuseer* fortgår.¹ Så även bibliotekets medverkan i *Arlis Norden*. Inom området kulturhistorisk fotografi upprätthålls kontakterna med de nordiska länderna och webbplatsen har besökare från ett flertal europeiska länder.

Nordiska museet verkar för ett brett internationellt utbyte, dels genom det nordiska samtidsnätverket *Norsam*, dels genom internationella *Committee on Collecting (COMCOL)*, en ICOM-kommitté inom UNESCO som utgör en internationell plattform för reflektioner kring insamlingens praktik, teori och etik. Internationellt samarbete sker också inom ICOMOS internationella vetenskapliga kommitté för *Vernacular Architecture* och sedan 2013 även inom *Network of Museums in the Baltic*.

Den omfattande samverkan med norska museer och *Kultur IT* i Norge kring databassystemet Primus, webbversionen Digitalt Museum och utvecklingsprojekten Kulturpunkt och KulturNav fortgår. Sedan 2012 sitter även museets representant i Kultur IT:s styrelse med säte i Oslo. Internationellt har museets arbete med nya medier rönt stort intresse och museet har bland annat bjudits in och hållit föredrag på konferensen *Digital First* i London samt deltagit i onlinediskussion om sociala medietjänsterna Instagram och Pinterest, för *The Guardian Culture Professionals*, tillsammans med bland annat personal från Instagram, Birmingham Museums, The Getty Museum i Los Angeles och Europeana Foundation. En representant från museet satt med i domarpanelen för *Best of the Web Award, Museum and the Web 2013*.

Kopplat till kläder och mode är museets deltagande i det treåriga EU-projektet *Europeana Fashion* med 22 deltagande institutioner i Europa. Projektet syftar till att skapa en gemensam modeportal med över 700 000 moderelaterade digitala objekt ur både offentliga och privata arkivs samlingar. Nordiska museet och Centrum för modevetenskap vid Stockholms universitet är de enda nordiska deltagande. Inom projektet, och i samarbete med Wikimedia Sverige och Centrum för modevetenskap, har museet arrangerat två skrivarestugor – så kallade *Edith-a-thon* – där ett antal inbjudna personer har bloggat utifrån ett urval av foton ur våra samlingar.

Ett kunskapsutbyte kommer även till stånd då utländska forskare och kollegor konsulterar museets specialister. Ett exempel är ett forskarbesök från San Francisco State University. Forskaren arbetar med en bok om turkiska influenser i västerländskt mode under det sena 1700-talet och besökte Nordiska

1) NordGen - Nordiskt Genresurscenter - är en nordisk institution för bevarande och hållbart nyttjande av växter, husdjur och skog. NordGen bildades den 1 januari 2008 efter en sammanslagning av Nordiska Genbanken, Nordisk Genbank Husdjur och Nordiska skogsbrukets frö- och planträd. NordGen finansieras av Nordiska Ministerrådet.

museet för att studera 1700-talsklänningar, bland annat en turkiskt inspirerad klänning av rosa sidenatlas, ett av få bevarade plagg av den typen som finns på något museum. Materialet kom forskaren i kontakt med via webben, via Digitalt Museum. Genom att museet får ta del av hennes forskningsresultat kan dokumentationen av våra samlingar fördjupas.

Vid utlån följer en konservator eller intendent oftast med och ansvarar för säkerhet och montering av föremål. Detta leder till kontakter och utbyte av erfarenheter liksom inblick i hur olika institutioner arbetar. På den årliga festivalen *Memphis in May* i USA med temat A Salute to Sweden, valde arrangörerna att låna in en fotoutställning från Nordiska museet. Utställningen visar de äldsta kända fotografierna av samer tagna av Lotten von Düben under två resor i Lappland, 1868 och 1871.

Museet är involverat i flera internationella forskningssammanhang. Innehavaren av den Hallwylska donationsprofessuren är vicepresident i *Société Internationale d'ethnologie et Folklore* (SIEF), ingår i redaktionsrådet för *Ethnologia Europaea* och är redaktör för den engelskspråkiga tidskriften *Ethnologia Scandinavia*.

Museets medarbetare har under 2013 deltagit med föredrag och presentationer på en rad internationella konferenser inom vitt skilda verksamhetsfält samt företagit ett antal studieresor till institutioner i bland annat Brasilien, Norge, Island, Estland, England, Tyskland och Italien. Större delen av konferensdeltagandet och studieresorna har bekostats av avkastningen från en till museet anknuten stiftelse avsedd för personalens forsknings- och studieresor.

ÖVERGRIPANDE PERSPEKTIV

Regeringens riktlinjer

Nordiska museet ska i sin verksamhet integrera ett jämställdhets-, mångfalds- och barnperspektiv samt ett internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete.

I syfte att samla de övergripande perspektiven redovisas även Nordiska museets tillgänglighetsarbete här. Däremot har museet valt att redovisa internationellt utbyte och samverkan tillsammans med den övriga samverkan, det vill säga under rubriken *Kunskap och samverkan* (se sid 28).

BARN OCH UNGA

Nordiska museet har fortsatt prioriterat barn och unga. Merparten av de pedagogiska resurserna har lagts på skolverksamheten för att nå barn och unga från alla samhällsgrupper. Museet har erbjudit skolprogram för skolans olika årskurser, alltifrån förskolan till gymnasiet, och efter olika önskemål. Skolvisningarna bygger på aktivt deltagande och kunskapssökande och anpassas till varje besökande skolklass behov av tematiskt undervisningsstöd. Museet vill väcka frågor och funderingar, ge möjlighet till samtal och reflektion. Målet är att ge eleverna en upplevelse som stannar kvar och en erfarenhet att bygga vidare på.

Museets stora satsning i enlighet med Barn- och ungdomsstrategin är *Folkhemslägenheten*, en hemmiljö som öppnade 2013. Med hjälp av Lektugan och Folkhemmet vill museet ge alla möjlighet att kunna leva sig in i samhällsutvecklingen från 1890-tal, via 1940-tal fram till nutid. Tre berättarstunder för yngre barn har genomförts och den första söndagen i december bjöds på sagostund och julstök i folkhemmet på 1940-talsvis.

Nordiska museet har arbetat på flera områden för att öka den unga publiken. Man arbetar med flexibel bokning och anpassar visningar efter skolans önskemål. För flera av utställningarna erbjuds särskilda Skapande skola-program och olika samverkansprojekt. Utgångspunkten kan vara någon av museets

tematiserade utställningar som eleverna arbetar med för att hitta ingångar till sin egen tid. När nya digitala tjänster utvecklas och verksamheten kommunicerar via sociala medier, är det ett mål att i högre grad än idag, locka en yngre publik att interagera.

Nordiska museet arbetar aktivt med att i ökad utsträckning använda webben som pedagogiskt verktyg, där användaren har möjlighet att på egen hand arbeta självständigt med ett kulturhistoriskt material. Museet verkar aktivt för att producera sakinnehåll inom museets ämnesområden på Wikipedia, så att det blir attraktivt att använda i olika lärande situationer. Genom att skriva artiklar på Wikipedia vill museet nå en större publik, särskilt fler elever och studenter. Personalen utbildas i hur man redigerar artiklar och laddar upp bilder samt i hur samarbetskulturen bakom Wikipedia fungerar. Användbar för undervisning är även museets mobila app *Årets dagar* där man får reda på varför vi firar olika högtider och dagar samt hur firandet har förändrats över tiden. Appen lanserades under våren och har sedan dess laddats ned cirka 25 500 gånger.

Många skolgrupper besöker museet utan att boka skolprogram, så kallade obokade besök. Till dessa grupper finns olika hjälpmedel att använda under besöket, bland annat studiehandledningar. I studiehandledningarna finns frågor som öppnar för jämförelser med ungdomarnas egna liv, men också till ett aktivt deltagande. Museet erbjuder även kostnadsfria audioguider till eleverna. För yngre elever och barn finns ett särskilt audioguidespår. Under 2013 gjordes ett tilläggspar för folkhemslägenheten.

Under 2013 har antalet skolgrupper ökat med en procent jämfört med 2012. Museet på Djurgården har tagit emot 765 skolgrupper med 13 336 deltagare, varav 262 grupper med 4 282 personer har deltagit i program ledda av museipedagoger. På Tyresö slott har 771 deltagare, fördelade på 35 grupper, lärt känna slottets historia och fått en tidsbild från tidigt 1900-tal genom den siste ägarens, markis Claes Lagergrens, ståtliga hem. På Julita gård, som arbetar både med natur- och kulturvården, har man tagit emot 14 skolgrupper med totalt 285 deltagare. Till den nyöppnade trädgårdsutställningen bjöd man in förskoleklasserna i Julita till särskilda visningar. Antalet skolgrupper på kulturmiljöerna har ökat med en procent från 2012 men antalet elever har minskat med tre procent.

Prestation: besökande skolgrupper totalt	2013		2012		2011	
	Antal grupper	Antal elever	Antal grupper	Antal elever	Antal grupper	Antal elever
Skolprogram, bokade	311	5 338	274	5 245	245	4 589
Obokade grupper	503	9 054	529	9 522	417	7 456
Totalt	814	14 392	803	14 767	662	12 045

För prestationen *besökande skolgrupper* redovisas besök både i museibygnaden på Djurgården och i museets kulturmiljöer. Kostnaden för det samlade arbetet med barn och ungdomsverksamheten uppgår till 2,3 mkr (1,9 mkr 2012 och cirka 1,6 mkr 2011) och utgörs huvudsakligen av kostnader för personal. Variationen i kostnad mellan åren beror på olika pågående satsningar. Museet har erhållit 0,7 mkr i intäkter (0,6 mkr 2012 och 0,5 mkr 2011). Intäkterna avser huvudsakligen ersättning för pedagogledda visningar och program för skolor. I de utvärderingar som görs av museets *Tidsresor*, som genomförs i Lekstugan för årskurs 0-3, har majoriteten av de deltagande institutionerna varit mycket nöjda.

Vid sidan av de program som erbjuds under veckorna har lovaktiviteter anordnats. Bland annat har museet arrangerat *familjevisningar*, *tipspromenader*, *tomtejakt* och den årliga *julgransplundringen*. Lekstugan har hållit öppet för alla barn på eftermiddagarna och extra öppet under skolloven. På Annandag jul var temat i Lekstugan att duka julbord och leka jullekar. Under sportlovet erbjöds att prova på

gammeldags lekar. Under påsken anordnades särskilda familjevisningar, den populära frågepromenaden *Häxjakten*, *äggrullningslekar* och möjlighet att rita *påskbrev*. Under höstlovet arrangerades de mycket populära visningarna *Natt på Nordiska museet*, om magiska möten och olycksbådande smycken i ett stängt museum.

Även vid flera av museets kulturmiljöer anordnas barn- och familjeaktiviteter. På Julita gård är barn- och ungdomsverksamheten knuten till Sven Nordqvists barnboksfigurer *Pettson och Findus* och deras gård som är utförd i 2/3 skala. Gården är uppbyggd tillsammans med Sven Nordqvist som även tillverkat möbler och lustiga redskap åt Pettson. Utöver denna verksamhet finns även *en lekstuga*, *en skaparverkstad* och en *parkvandring* med aktiviteter och frågor. I den nya trädgårdsutställningen finns en särskild hörna för barn att bland annat utforska de många småkryp som finns i en trädgård. Parken är gratis för allmänheten efter ordinarie öppettider och under lågsäsong. På Tyresö slott kan barn och familjer använda slottsparken året runt utan att betala avgift och delta i *Vandra med väsen* med temat svenska folktroväsen när höstmörkret faller. På Svindersvik anordnades den årliga *Svindersviksdagen*, då besökarna kunde gå på visning och yngre besökare hälsa på hos kloka gumman och pröva på 1700-talsdans.

Museet har presenterat det pedagogiska utbud som erbjuds skolorna genom särskilda utskick och på den årliga lärarmässan *Museum+Skola = Sant*, som är ett samarbete mellan 45 Stockholmsmuseer där cirka 500 lärare deltar.

Det är viktigt att barn och unga tidigt ges möjlighet att få inblick i olika yrkesområden och arbetsplatser. Under 2013 har museet tagit emot fyra praktikanter från gymnasiet och sex praoelever. Under *Kulturnatten* erbjöds även frisörselever på Tyresö gymnasium att delta i museets arrangemang på temat Hår.

TILLGÄNGLIGHET

Nordiska museet ska vara ett museum för alla. Det innebär ett kontinuerligt arbete för att underlätta för människor att fysiskt kunna ta sig runt i museet och att kunna ta till sig presentationer i utställningar och på webben. Då museibygnaden och museets kulturmiljöer består av gamla kulturbyggnader, är möjligheten att anpassa den fysiska tillgängligheten delvis begränsad. I arbetet med planeringen och ombyggnaden av museibygnaden, som pågår inför arkivets flytt in i museibygnaden, är tillgänglighetsperspektivet integrerat. I samband med ombyggnaden av museets södra del kommer ytterligare kontorslokaler bli tillgängliga för funktionsnedsatta.

De flesta av museets utställningar har ett eller flera hjälpmedel för personer med synnedsättning, såsom punktskrift, reliefer, rekvisita eller modeller. Audioguiden, som sedan 2009 ingår i entréavgiften, finns i dag till alla större utställningar. Ett "höjdpunktsspår" finns på svenska, lätt svenska, samiska, engelska, tyska, franska, spanska och ryska samt i en speciell version för barn. En syntolkad version har producerats för Modemaktutställningen och finns att låna i museets reception eller att ladda ned från museets webbplats.

Nordiska museet erbjuder inga fasta skolprogram för gruppen elever med särskilda behov. I stället anpassas skolprogram och visningar efter samråd med lärarna. Anpassningen kan innebära att avvärja fysiska hinder, ställa i ordning rekvisita samt förbereda praktiska uppgifter som fungerar utifrån elevernas förutsättningar. Det kan även innebära att använda ett enkelt språk och undvika alltför abstrakta formuleringar. Tidsanpassning är också viktigt då vissa grupper behöver längre tid att röra sig genom museet.

Handikapphistoriska föreningen har i samverkan med Nordiska museet under tre år fått medel från Allmänna arvsfonden för projektet *Handikapphistoria i kulturarvet* (HAIKU). Projektet startade 2010

och var förlagt till Nordiska museet. HAIKU verkade för att öka museers och institutioners engagemang inom området handikapphistoria. Bland annat samlade projektet in livsberättelser från människor med funktionsnedsättningar för att kunna komplettera 1900-talets välfärdshistoria. Ett omfattande utvecklingsarbete pågick för att utveckla en tillgänglighetsanpassad webbplats för insamling av livsberättelser. Webbtjänsten *livsbild.se* lanserades vid en konferens med bland annat kulturministern och utbildningsradion närvarande. På *livsbild.se* kunde privatpersoner och funktionshinderorganisationer berätta sin historia. Uppropet gick ut på olika språk och olika invandrarorganisationer kontaktades för att få in ett så brett underlag som möjligt av hela samhället. För att öka tillgängligheten till föremål och dokumentationer i samlingarna med kopplingar till funktionshinder har museet också, inom ramen för projektet, sett över ämnesorden i databassystemen för att skapa en bättre sökbarhet.

Nordiska museet fortsätter sin strävan att med hjälp av nätet öka tillgängligheten och ge besökarna ett rikt utbud av allt det museet har att erbjuda. Museet har utarbetat en handlingsplan för arbetet med kulturarvsinformation i nya medier och den nya webbplatsen som lanserades 2013 är tillgänglig på ett annat sätt än tidigare. Den erbjuder talande webb, teckenspråk och lättläst samt anpassningar för de med nedsatt syn. Museet strävar efter att tillgänglighetsanpassa digitala produktioner så långt som möjligt.

2013 blev Nordiska museet nominerat som en av tre institutioner till Stockholm Stads S:t Julianpris i kategorin Tillgänglig information och kommunikation. Priset ska belöna arbete som görs för att inkludera människor med funktionsnedsättning i samhället.

JÄMSTÄLLDHET OCH MÅNGFALD

Mångfald och kulturmönster är centrala perspektiv inom museets verksamhet, såväl inom insamling och dokumentation som inom kunskapsbygge och förmedling. Perspektiven är centrala också i arbetet med de befintliga föremålssamlingarna, där frågor kring klassifikationssystem och dess betydelse för förståelsen av samlingarna analyseras.

Museets olika dokumentations- och insamlingsprojekt syftar både till att bygga vidare på museets tidigare kunskapsmaterial och att skapa kontinuitet i samlingarna, men också till att täcka in områden där museet tidigare inte varit tillräckligt aktivt. Ett exempel är det ovan beskrivna HAIKU-projektet, som syftar till att öka svenska museers och institutioners engagemang inom området handikapphistoria.

I syfte att nå andra grupper har Nordiska museet kontakt med *Silviahemmet* för att öka kunskapen om hur man kan arbeta med dementa grupper i Folkhems lägenheten, den hemmiljö som öppnades 2013. Av de 34 bokade grupperna som besökt lägenheten har tio varit från äldreboenden för dementa som erhållit särskilda visningar. Denna programverksamhet, som successivt kommer att utvecklas, genomförs inom samarbetsprojektet *Möten med minnen*, som leds av Alzheimerfonden i samarbete med Demensförbundet, Svenskt demenscentrum och Nationalmuseum.

I arbetet med digitala produktioner strävar museet efter att balansera innehåll och kommunikationslösningar så att ett jämställdhets- och mångfaldsperspektiv beaktas. I Nationella fotografregistret finns ett omfattande sökgränssnitt som ger möjlighet till genus- och mångfaldsperspektiv i forskningen kring svenska fotografer. På museets nya webbplats finns kunskapssidor som lägger fokus på frågor kring identitet i syfte att vidga perspektivet och ge möjlighet till reflektion.

Nordiska museet har sedan 2003 en särskild intendenttjänst för frågor rörande nationella minoriteter, mångfald och kulturmöten. Satsningen borgar för att perspektivet hålls aktuellt och att nätverk finns

såväl med forskare inom området som med representanter för berörda grupper. Museet representeras i styrelsen för Mångkulturellt centrum i Botkyrka.

Mångfalds- och jämställdhetsperspektivet beaktas även i det interna arbetet. Museet arbetar för att i ett tidigt stadium integrera jämställdhets- och mångfaldsperspektiv i arbetsprocessen, i allt från val av teman till utställningar, bildval och textproduktion till nyrekrytering av medarbetare. I arbetet för jämställdhet bestäms mötestider så att även de medarbetare som har barn och därför nedsatt arbetstid kan delta.

BESÖKARE

Generösa öppettider är avgörande för publikens möjlighet att använda museet. Nordiska museet har öppet alla dagar i veckan och har dessutom under vinterhalvåret kvällsöppet en dag i veckan med fri entré för alla. Under 2013 har Nordiska museet varit öppet 360 dagar. För att underlätta för studenter i design, formgivning och konsthantverk att kunna hämta inspiration från museets samlingar finns särskilda gruppkort som erbjuder ett urval av skolor. Stiftelsens kulturmiljöer har huvudsakligen varit öppna från maj till och med september. Förbokade grupper har kunnat erbjudas visningar även vid andra tider på året. Parken på Julita gård är fri att använda även efter stängning. Dessa besökare är inte inräknade i statistiken. Inte heller de uppskattningsvis 100 000 besökare som årligen besöker och har fri tillgång till parken på Tyresö slott ingår i statistiken.

Besökare	2013		2012		2011	
	Totalt	varav under 19 år	Totalt	varav under 19 år	Totalt	varav under 19 år
Museibyggnaden	220 665	28 794	257 646	30 754	209 087	27 433
Julita gård	44 763	9 423	47 401	11 147	47 170	9 315
Tyresö slott	2 584	1 010	1 832	750	2 216	653
Svindersvik	1 559	67	1 260	32	1 634	80
Härkeberga kaplansgård	3 420	1 549	2 260	*	1 934	*
Totalt	272 991	40 843	310 399	42 683	262 041	37 481

*På Härkeberga kaplansgård har inte barn och unga under 19 år räknats under 2012 och 2011.

Under 2013 har Stiftelsen Nordiska museet haft 272 991 besökare, vilket är en minskning med 12 procent från 2012. Besök av barn och ungdom under 19 år har minskat med fyra procent från 2012 och gruppen utgjorde 15 procent av det totala besöksantalet.

Museibyggnaden på Djurgården har haft 220 665 besökare, en minskning med 14 procent sedan föregående år. Minskningen förklaras framför allt av utställningen Väv, som producerades med anledning av Hemslöjdens 100-års jubileum och där museet sommaren 2012 hade erbjudandet gå två betala för en, vilket flitigt nyttjades. Antalet besök av barn och ungdom under 19 år har minskat med sex procent. De återkommande publikundersökningarna visar att 86 procent av museets besökare är nöjda med museets utställningar.

Antalet besökare på Julita gård var 44 763 personer, det vill säga en minskning med sex procent från föregående år. Härkeberga kaplansgård uppvisar en ökning med 51 procent. Även Svindersvik och Tyresö slott ökar med 24 respektive 41 procent. Ökningen på Tyresö slott beror på att museet under 2013 har lagt om visningsverksamheten och öppnat delar av slottet för besök på egen hand samt att antalet besökare under 19 år ökat med 35 procent. Detta beror på att ett ökat antal grupper från skolor och förskolor har besökt slottet under 2013.

2013 hade biblioteket 3 530 besökare, en minskning med 25 procent sedan 2012, men i nivå med 2011 års utfall. Bibliotekets användare utgörs av tradition av studenter och forskare från universitet och högskolor, hembygds- och släktforskare och andra intresserade privatpersoner. Den största andelen besökare kommer från Stockholmsområdet, vilket hänger samman med att fjärrlån är rutin bland bibliotek runt om i landet. Utländska besökare i biblioteket utgörs främst av forskare.

Arkivet har 2013 haft 1 045 besökare, vilket innebär en ökning med åtta procent från 2012. Arkivets användare definieras av tradition som forskare men gruppen omfattar också studenter, kollegor från andra museer, journalister och författare, hembygdsforskare och andra amatörforskande privatpersoner. Den största andelen kommer från Stockholmsområdet, men landsorten är starkt representerad. Utländska besökare representeras främst av akademiska forskare.

Besök på webben	2013	2012	2011
Besök (inom 30 min)	520 089	576 882	494 966
Unika besökare (inom 24 timmar)	411 076	458 927	388 844
Minuter per besökare	2 min, 24 sek	2 min, 2 sek	2 min, 5 sek
Sidvisningar per besökare	3,18	3,00	3,15

Nordiska museets webbplats är central för att informera om aktuella frågor och för att tillgängliggöra material. Antalet besök på webbplatsen har under 2013 minskat med tio procent. Minskningen hänger samman med att uppbyggda digitala länkar bröts när museets nya webbplats implementerades. Under december vände antalet besökare åter uppåt med en ökning på två procent från föregående år. En positiv utveckling är att den nya webbplatsen är lättare att hitta på och att besökarna stannar kvar längre, besöksstatistiken visar en ökning med 18 procent jämfört med 2012. Internetworld nominerade museets nya webbplats som en av Sveriges fem bästa turistsajter 2013.

Publikundersökningarna för 2013 visar att 31 procent har besökt webbplatsen inför besöket på museet. Utöver information inför ett besök kan besökaren via museets webbplats söka i samlingarna via Visual Arkiv, Saga eller Digitalt Museum eller ta del av museets sidor med olika kunskapsområden.

STIFTELSEN NORDISKA MUSEETS EGEN BEDÖMNING

Den sammanfattande bedömningen av stiftelsen Nordiska museets resultat 2013 är att det är ett bra och i förhållande till de av staten tilldelade resurserna mycket gott resultat med hög kvalitet som understryks av fortsatt stabila besökstal, där 87 procent av besökarna är nöjda med helhetsupplevelsen. Den positiva bedömningen beror på personalen som, i en många gånger pressad arbetssituation gör mycket goda och lojala insatser till stor nytta för användarna av Nordiska museets utbud och kunskap.

Kulturdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Uttalande avseende granskning av resultatredovisning 2013 för Stiftelsen Nordiska Museet, org nr 802002-4686

Uppdrag och ansvarsfördelning

Jag har granskat nämndens och styresmannens redovisning daterad 2014-02-13 avseende resultatredovisningen 2013. Det är nämnden och styresmannen som har ansvaret för resultatredovisningen och för att den upprättats i enlighet med villkor ställda i regeringsbeslut för 2013. Mitt ansvar är att granska resultatredovisningen och att lämna ett utlåtande till Kulturdepartementet.

Granskningens inriktning och omfattning

Granskningen har utförts enligt god revisionssed. Det innebär att granskningen planerats och genomförts för att med begränsad säkerhet kunna uttala mig om huruvida resultatredovisningen är upprättad i enlighet med villkor ställda i regeringsbeslut för 2013. Jag anser att granskningen ger mig en rimlig grund för mitt uttalande nedan. Granskningen har begränsats till översiktlig analys av resultatredovisningen och underlag till denna, stickprov på underliggande dokumentation samt förfrågningar till stiftelsens personal.

Uttalande

Grundat på min granskning har det inte framkommit några omständigheter som ger mig anledning att anse att nämnden och styresmannens resultatredovisning inte upprättats i enlighet med ställda villkor enligt regeringsbrev för 2013 samt att mål, återrapporteringskrav och uppdrag inte redovisats i enlighet med ovanstående villkor.

Stockholm den 13 februari 2014

Gunilla Wernelind
Auktoriserad revisor

Kopia till Stiftelsen Nordiska Museet

TACK VARE VÅRA VÄNNER

Nordiska museets och Skansens Vänner, en av Sveriges äldsta vänföreningar, har 2013 genomfört ett rikt program som gett vännerna möjlighet att närmare lära känna Nordiska museets verksamhet. Nordiska museets personal har varit mycket engagerad i årets program som bjudit på specialvisningar för vännerna i den nya folkhemslägenheten och i utställningen Ränder, rytm och riktning. Även en visning av Villa Lusthusporten på Djurgården har genomförts samt på Tyresö slott.

Vänföreningen är ett stöd för museet i dess verksamhet. Årets bidrag ska användas till renoveringen av en solvisare, en obelisk vid Tyresö slott. Tyresö engelska park anses vara en av de första parker som den då främste svenske landskapsarkitekten Fredrik Magnus Piper anlade. Solvisaren är en kolonn utförd i sandsten placerad på ett fundament med trappa i samma material. Piper omtalade solvisaren på Tyresö i sina texter och motivet återkommer i flera av hans arbete.

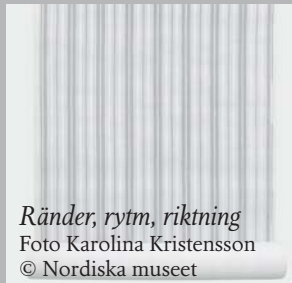
Vänföreningens stipendium till medarbetare vid museet gick 2013 till sektionen för intendenterna för en resa till Oslo för att studera samtids- och mångfaldsfrågor på andra museer samt till en medarbetare att studera samiska föremål på Nationalmuseet i Köpenhamn samt besöka Fredriksborgs museum i Hilleröd.

Volontärernas insatser i samverkan med museets personal och de fackliga organisationerna vid olika program och evenemang uppskattas mycket av Nordiska museet.

NORDISKA MUSEET

Ränder, rytm, riktning
Foto Karolina Kristensson
© Nordiska museet

Ränder, rytm, riktning
Foto Karolina Kristensson
© Nordiska museet

Från snörliv till solliv
Foto Karolina Kristensson
© Nordiska museet

Vardagsrummet
Foto Erik Holmén
© Nordiska museet

Folkhemmets musik
Foto Mats Landin
© Nordiska museet

Folkhemmets rum
Foto Mats Landin
© Nordiska museet

NORDISKA MUSEET

Stiftelsen Nordiska museet
Box 27820
115 93 Stockholm

Tel: 08-519 546 00
Fax: 08-519 545 80

www.nordiskamuseet.se